

Γενικό Προξενείο της Ελλάδος στο Μόναχο
Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων

ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΦΑΡΜΑΚΟΥ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Εκπόνηση: Γεώργιος Λυμπέρης, Γραμματέας ΟΕΥ Γ'

Επιμέλεια: Δρ. Νικόλαος Μπελιάς, Σύμβουλος ΟΕΥ Α'

Μόναχο, Δεκέμβριος 2020

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

A. Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΗΣ ΦΑΡΜΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	4
A.1 Εισαγωγή	4
A.2 Γενικά Χαρακτηριστικά.....	4
A.3 Αριθμός / μέγεθος επιχειρήσεων	5
A.4 Διάρθρωση Παραγωγής	7
A.5 Δαπάνες E&A	7
B. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΓΟΡΑΣ.....	8
B.1 Μέγεθος αγοράς	8
B.2 Αγοραστική συμπεριφορά	10
B.3 Προοπτικές στην εξέλιξη της ζήτησης.....	10
Γ. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	11
Γ.1 Έγκριση φαρμάκων	11
Γ.2 Διαμόρφωση τιμής φαρμάκων	11
Δ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	14
E. ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	17
E.1 Συνθήκες ανταγωνισμού.....	17
E.2 Δίκτυα Διανομής.....	17
ΣΤ. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΑΡΜΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ	23
ΣΤ.1 Διμερές εμπόριο	23
ΣΤ.2 Ελληνικές εξαγωγές φαρμάκων στη γερμανική αγορά.....	25
ΣΤ.3 Επιχειρηματική δραστηριότητα ελληνικών εταιρειών στη γερμανική αγορά	26
Z. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	29
H. ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ – ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ.....	31

ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ / ΠΙΝΑΚΩΝ

Γράφημα 1: Περιφερειακή κατανομή εργαζομένων στη γερμανική φαρμακοβιομηχανία.....	6
Γράφημα 2: Δομή φαρμακοβιομηχανίας στη Βαυαρία.....	6
Γράφημα 3: Εξέλιξη πωλήσεων φαρμακοβιομηχανίας στη Βαυαρία.....	8
Γράφημα 4: Μέση τιμή ημερήσιας δόσης φαρμάκου (σε τιμές παραγωγού) 2021-2019	13
Γράφημα 5: Εμπόριο φαρμακευτικών προϊόντων, Γερμανία (Destatis, ΚΣΟ 30)	15
Γράφημα 6: Γεωγραφική κατανομή εξαγωγών (%) φαρμακευτικών προϊόντων	15
Πίνακας 1: Βασικά μεγέθη γερμανικής φαρμακοβιομηχανίας.....	5
Πίνακας 2: Κατηγορίες φαρμάκων – φαρμακεία και νοσοκομεία, 2019	9
Πίνακας 3: Παράδειγμα διαμόρφωσης τιμής συσκευασμένου φαρμάκου.....	12
Πίνακας 4: % στην τιμή συνταγογραφούμενων φαρμάκων, Γερμανία -Ευρώπη	12
Πίνακας 5: Εξωτερικό εμπόριο φαρμάκων, Γερμανία 2015-2019	14
Πίνακας 6: Εισαγωγές και Εξαγωγές φαρμάκων, Γερμανία 2019.....	14
Πίνακας 7: Δέκα πρώτες σε κύκλο εργασιών εταιρείες φαρμάκων σε φαρμακεία / νοσοκομεία 2019.....	18
Πίνακας 8: Δέκα πρώτες σε κύκλο εργασιών εταιρείες γενόσημων φαρμάκων σε φαρμακεία / νοσοκομεία 2018	18
Πίνακας 9: Συγκριτικά στοιχεία δικτύου χονδρικής αγοράς Γερμανίας - Ελλάδας.....	19
Πίνακας 10: Διμερές Εμπόριο Γερμανίας/Ελλάδας 2016-2019.....	23
Πίνακας 11: Διμερές εμπόριο φαρμακευτικών προϊόντων Γερμανία – Ελλάδα (στοιχεία Destatis).....	24
Πίνακας 12: Εξαγωγές Ελλάδας σε Γερμανία, ΚΣΟ 3004, σε χιλ. ευρώ.....	25
Πίνακας 13: Εισαγωγές Γερμανίας ΚΣΟ 30049000, χώρες, σε χιλ. ευρώ.....	26

A. Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΗΣ ΦΑΡΜΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

A.1 Εισαγωγή

Η φαρμακοβιομηχανία αποτελεί έναν βασικό πυλώνα του ευρύτερου κλάδου προϊόντων και υπηρεσιών υγείας, η συνεισφορά του οποίου στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία της γερμανικής οικονομίας υπολογίζεται σε € 372 δις (σχεδόν το 12% του ΑΕΠ), ενώ οι δαπάνες για την υγεία ανήλθαν το 2018 σε 10,3% του ΑΕΠ. Στον κλάδο προϊόντων και υπηρεσιών υγείας απασχολείται περίπου το 16,5% του εργατικού δυναμικού Γερμανίας (7,5 εκατ. απασχολούμενοι). Κατά τα έτη 2010-2019 ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης του ανωτέρου κλάδου ανήλθε σε 4%, μεγαλύτερος από τον ρυθμό ανάπτυξης της συνολικής οικονομίας, ο οποίος έφθασε σε 3,2%.

Εντός του ανωτέρου κλάδου, η φαρμακοβιομηχανία διαδραματίζει έναν πολύ σημαντικό ρόλο για το τεχνολογικό προβάδισμα, τη διεθνή ανταγωνιστικότητα και τη διασφάλιση της οικονομικής ευημερίας της Γερμανίας. Σε αυτόν συμβάλουν μεταξύ άλλων η ανάπτυξη νέων προϊόντων με χρήση τεχνολογιών αιχμής, η υψηλή ερευνητική δραστηριότητα, η οργανική διασύνδεση βιομηχανικής παραγωγής και επιστημονικής έρευνας, η ύπαρξη του παραδοσιακά ισχυρού κλάδου της χημικής βιομηχανίας, της βιοτεχνολογίας και της ιατρικής τεχνολογίας καθώς και η νεοφυής και καινοτόμος επιχειρηματικότητα.

Επιπλέον, ο σημαντικός κλάδος ιατρικών μηχανημάτων και εξοπλισμού στη Γερμανία (30,8 δις ευρώ κύκλος εργασιών) συμβάλει, μέσω συνεργειών και επιχειρηματικών συνεργασιών, στην περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου υγείας.

Τέλος, το μείζον πρόταγμα στην αγορά φαρμάκου στη Γερμανία είναι, δεδομένης της μεγάλης ζήτησης και αυξανόμενης ευαισθητοποίησης για προϊόντα και υπηρεσίες στον τομέα της υγείας και της ευζωίας αλλά και της γενικότερης μετάβασης της γερμανικής οικονομίας σε ένα ψηφιακό περιβάλλον, η ανάπτυξη τεχνολογικά καινοτόμων ψηφιακών εφαρμογών και υπηρεσιών.

A.2 Γενικά Χαρακτηριστικά

Η Γερμανία αποτελεί τη μεγαλύτερη φαρμακευτική αγορά στην Ευρώπη και την τέταρτη μεγαλύτερη σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο κλάδος κατέγραψε το 2019 κύκλο εργασιών περίπου 53 δις ευρώ (+4% σε σχέση με 2018), χαρακτηρίζεται δε από μεγάλη εξωστρέφεια – ο δείκτης εξωστρέφειας (εξαγωγές/κύκλος εργασιών) ανήλθε σε σχεδόν 65%. Οι πωλήσεις της γερμανικής φαρμακοβιομηχανίας μαζί με τις πωλήσεις αντίστοιχων κλάδων Γαλλίας, Ιταλίας, Η.Β. και Ισπανίας ανήλθαν σε \$ 173,7 δις, έναντι \$ 510,3 δις στις Η.Π.Α. και \$ 141,6 στην Κίνα.

Η Γερμανία αποτελεί την πρώτη παραγωγό φαρμάκων μεταξύ των κ.μ. της Ε.Ε, ενώ στον τομέα των βιοφαρμάκων η Γερμανία κατατάσσεται δεύτερη μετά τις Η.Π.Α.. Στη Γερμανία παρήχθησαν το 2018 φαρμακευτικά προϊόντα αξίας 36 δις ευρώ, συνταγογραφούμενα και μη συνταγογραφούμενα, πρωτότυπα και γενόσημα.

Η φαρμακευτική βιομηχανία είναι από τις πιο καινοτόμες έντασης γνώσεων βιομηχανίες, με επενδύσεις σχεδόν € 7,4 στην E&A., εκ των οποίων το 53% από επιχειρήσεις με έδρα τη Βάδη Βυρτεμβέργη και την Έσση.

Η Γερμανία κατατάχθηκε το 2019 πέμπτη στον κόσμο, με 499 κλινικές δοκιμές, ενώ το 2018 580 αιτήσεις ευρεσιτεχνίας καταγράφηκαν στον Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας.

Πέραν του υψηλότετου ποσοστού για δαπάνες E&A, σημειώνεται επίσης, ότι η φαρμακοβιομηχανία ξεχωρίζει μεταξύ των άλλων βιομηχανικών κλάδων στους δείκτες παραγωγικότητας:

(α) κύκλος εργασιών/εργαζόμενοι: 440.000 ευρώ ανά εργαζόμενο (συγκριτικά: στην πρώτη θέση με 500.000 ευρώ ο τομέας της αυτοκινητοβιομηχανίας, 425.000 ευρώ η χημική βιομηχανία και 300.000 ευρώ ο μεταποιητικός τομέας)

(β) ακαθάριστη προστιθέμενη αξία/εργαζόμενοι με 127.000 ευρώ ανά εργαζόμενο (συγκριτικά: στην πρώτη θέση με 124.000 ευρώ η χημική βιομηχανία, 120.000 ευρώ η αυτοκινητοβιομηχανία και 95.000 ευρώ ο μεταποιητικός τομέας).

Σημειώνεται, ότι η αποδοτικότητα των ιδίων και συνολικών κεφαλαίων υπολογίζεται σε 11% και 7% αντίστοιχα.

Ο κατωτέρω πίνακας 1 παρουσιάζει συνοπτικά τα βασικότερα μεγέθη των φαρμακευτικών επιχειρήσεων στη Γερμανία.

Φαρμακοβιομηχανία	2016	2017	2018	2019
Εργαζόμενοι	115.000	117.000	119.000	120.000
Κύκλος εργασιών (€ εκατ.)	48.162	49.043	50.807	52.845
Μεταβολή %	+3,9%	+1,8%	+3,6%	+4,0%
Πωλήσεις Εξωτερικού (€ εκατ.)	32.037	32.472	33.236	34.988
Μεταβολή %	+6,9%	+1,4%	+2,4%	+5,3%
Επενδύσεις (€ εκατ.)	1.722	1.888	2.078	-----
Αξία παραγωγής (€ εκατ.)	29.197	30.555	32.905	33.158
Μεταβολή %	-1,2%	+4,7%	+7,7%	+0,8%

Πίνακας 1: Βασικά μεγέθη γερμανικής φαρμακοβιομηχανίας

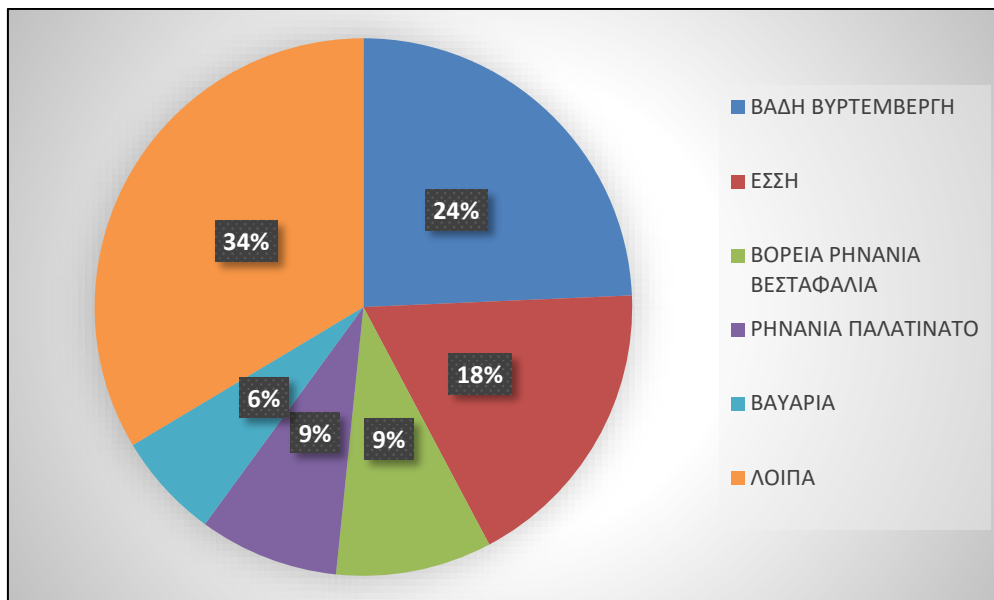
A.3 Αριθμός/ μέγεθος επιχειρήσεων

Στον κλάδο της φαρμακοβιομηχανίας δραστηριοποιούνται συνολικά περίπου 520 επιχειρήσεις, εκ των οποίων 360 εταιρείες απασχολούν περισσότερους από 20 εργαζόμενους. Το σύνολο των εργαζομένων των ανωτέρω επιχειρήσεων ανέρχεται σε 120.000, ήτοι το 20% του συνόλου των απασχολούμενων στη φαρμακοβιομηχανία κ.μ. ΕΕ-27, Η.Β. και Ελβετία. Μετά τη Γερμανία, ως προς το μέγεθος στη απασχόληση, ακολουθούν η Γαλλία με περίπου 90.000 εργαζόμενους, η Ιταλία με 60.000 και το Η.Β. με 48.000 αντίστοιχα.

Το 66% του κύκλου εργασιών της γερμανικής φαρμακοβιομηχανίας οφείλεται στο 6% του συνόλου των επιχειρήσεων, γεγονός που καταδεικνύει τη μεγάλη συγκέντρωση που

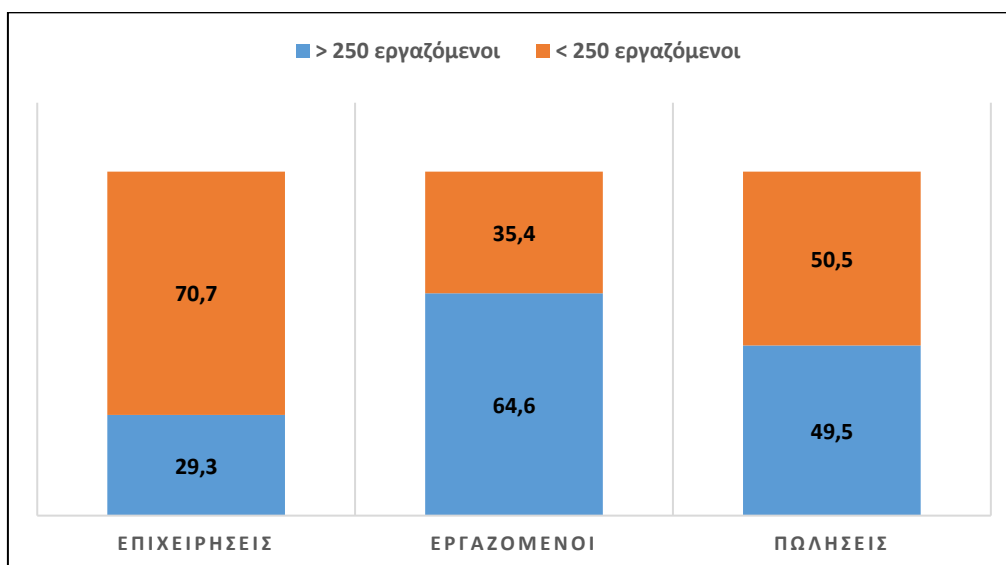
παρουσιάζει ο κλάδος. Το 68% των επιχειρήσεων της γερμανικής φαρμακοβιομηχανίας είναι ΜΜΕ επιχειρήσεις, οι οποίες απασχολούν λιγότερο από 250 εργαζόμενους.

Από την περιφερειακή κατανομή των εργαζομένων στη φαρμακοβιομηχανία (εικόνα 1) στα γερμανικά κρατίδια προκύπτει, ότι σχεδόν το 25% των εργαζομένων απασχολούνται στη Βάδη Βυρτεμβέργη, το 18% στην Έσση, το 9% στη Βόρεια Ρηνανία Βεστφαλία και το 6,8% στη Βαυαρία. Οι φαρμακοβιομηχανίες είναι κυρίως εγκατεστημένες στην ευρύτερη περιοχή των πόλεων Αμβούργου, Μονάχου, Βερολίνου, Κολωνίας, Φρανκφούρτης καθώς και στις περιοχές του άνω Ρήνου.

Γράφημα 1: Περιφερειακή κατανομή εργαζομένων στη γερμανική φαρμακοβιομηχανία

Στη Βαυαρία δραστηριοποιούνται στον κλάδο παραγωγής φαρμάκων 40 επιχειρήσεις (άνω των 20 εργαζομένων), περίπου το 11% σε σύνολο επιχειρήσεων ανωτέρω κλάδου στη Γερμανία. Οι εταιρείες αυτές απασχολούν συνολικά 8.110, εκ των οποίων οι περισσότεροι, σχεδόν το 65%, απασχολούνται σε μεγάλες επιχειρήσεις -άνω των 250 εργαζομένων- καθώς και εντός της διοικητικής περιφέρειας Άνω Βαυαρίας.

Γράφημα 2: Δομή φαρμακοβιομηχανίας στη Βαυαρία

A.4 Διάρθρωση Παραγωγής

Το 2018 παρήχθησαν στη Γερμανία φαρμακευτικά προϊόντα αξίας 33 δις ευρώ. Σε σχέση με τη συνολική παραγόμενη αξία φαρμακευτικών προϊόντων στις χώρες ΕΕ-27, Η.Β. και Ελβετία, η Γερμανία κατατάσσεται στη δεύτερη θέση, στην πρώτη θέση με 45 δις ευρώ η Ελβετία, ενώ η αξία παραγωγής στη Γαλλία ανήλθε σε 23 δις ευρώ (στοιχεία Συνδέσμου European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations).

Το 19% της γερμανικής παραγωγής πραγματοποιείται στο κρατίδιο Βόρεια Ρηνανία Βεστφαλία, το 17% στη Ρηνανία Παλατινάτο, το 16% στην Έσση, το 13% στη Βάδη Βυρτεμβέργη, το 7% στο Βερολίνο και το 6% στη Βαυαρία.

Το 86,2% των παραγόμενων φαρμακευτικών προϊόντων στη Γερμανία αφορούσαν στα έτοιμα προς χρήση φάρμακα και εμβόλια καθώς και λοιπά παρασκευάσματα/προϊόντα διάγνωσης, ενώ το 11,9% στις φαρμακευτικές πρώτες ύλες, απαραίτητες για την παραγωγή φαρμάκων.

Σημαντική άνοδος σημειώθηκε την τελευταία πενταετία στην παραγωγή βιοτεχνολογικών φαρμάκων, η οποία αυξήθηκε κατά 11,6% (μέσος όρος) ετησίως, σχεδόν με διπλάσιο ρυθμό ανάπτυξης σε σχέση με την υπόλοιπη αγορά φαρμάκου.

A.5 Δαπάνες E&A

Ο φαρμακευτικός κλάδος επενδύει το 13% των εσόδων σε δαπάνες για E&A, μακράν το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ όλων των βιομηχανικών κλάδων. Η ερευνητική δραστηριότητα συμβάλει τα μέγιστα στην ανάπτυξη του κλάδου, εφόσον το 20% των πωλήσεων οφείλεται σε νέα προϊόντα.

Οι νέες δραστικές ουσίες αφορούν σε φάρμακα για την αντιμετώπιση του καρκίνου (40%), σε λοιμώδεις νόσους (12%), σε παθήσεις του αίματος (12%), σε παθήσεις του μεταβολισμού (8%), σε φλεγμονώδεις νόσους (8%) και σε άλλες παθήσεις (20%).

Μεταξύ των χωρών κ.μ. ΕΕ-27, Η.Β. και Ελβετία, η Γερμανία κατατάσσεται πρώτη με 7,4 δις ευρώ σε δαπάνες E&A, στη δεύτερη θέση η Ελβετία με περίπου 6 δις ευρώ, ενώ ακολουθεί το Η.Β με 5 δις ευρώ, η Γαλλία με 4,5 δις ευρώ και το Βέλγιο με 3,5 δις ευρώ. Στην Ελλάδα (23^η θέση) οι δαπάνες για E&A εκτιμώνται σε περίπου 50 εκατ. ευρώ.

Σημαντικό ρόλο στην ερευνητική δραστηριότητα και στο ευρύτερο οικοσύστημα καινοτομίας στη Γερμανία έχουν ανεξάρτητες, εξειδικευμένες εταιρείες (contract research organizations - CRO), οι οποίες παρέχουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες σε φαρμακευτικές επιχειρήσεις στη Γερμανία για τη διαχείριση και επιτυχή υλοποίηση των ερευνητικών τους έργων.

Β. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΓΟΡΑΣ

Β.1 Μέγεθος αγοράς

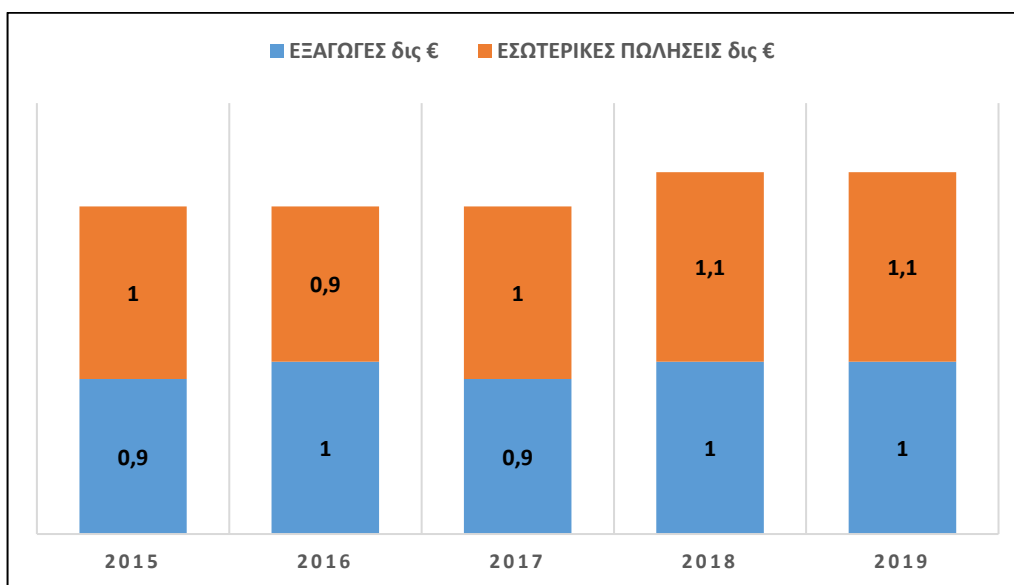
Κύκλος εργασιών φαρμακοβιομηχανίας

Ο κύκλος εργασιών της φαρμακοβιομηχανίας στη Γερμανία ανήλθε το 2019 σε 52 δις ευρώ (αύξηση 4% σε σχέση με 2018) και αντιστοιχεί περίπου στο 16% του συνολικού κύκλου εργασιών της φαρμακοβιομηχανίας των χωρών κ.μ. ΕΕ και Η.Β.. Τη Γερμανία ακολουθούν η Γαλλία (36 δις ευρώ), Ιταλία (34 δις ευρώ), Η.Β. (28 δις ευρώ) και Ισπανία (24 δις ευρώ).

Ειδικότερα η φαρμακοβιομηχανία στη Βάδη Βυρτεμβέργη με 20% επί του ανωτέρου συνολικού κύκλου εργασιών στη Γερμανία κατατάσσεται στη δεύτερη θέση μετά την Έσση (44% του κύκλου εργασιών των γερμανικών επιχειρήσεων φαρμάκου). Οι εξαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων της Βάδης Βυρτεμβέργης ανέρχονται σε 68% της αξίας εγχώριας παραγωγής, εκ των οποίων το 18% εξάγεται στη γειτονική Ελβετία.

Οι βαυαρικές επιχειρήσεις πραγματοποίησαν το 2019 πωλήσεις ύψους 2,1 δις ευρώ (αντιστοιχεί στο 4% συνόλου Γερμανίας). Οι βαυαρικές εξαγωγές ανέρχονται σε 47,6% επί των ανωτέρω πωλήσεων, σημαντικά χαμηλότερο εν συγκρίσει με τις εξαγωγές Γερμανίας (δείκτης εξαγωγών 64,9% επί του κύκλου εργασιών της γερμανικής φαρμακοβιομηχανίας).

Το χαμηλότερο ποσοστό εξαγωγών της Βαυαρίας καθιστά τη βαυαρική φαρμακοβιομηχανία πιο ευάλωτη έναντι κυβερνητικών μεταρρυθμίσεων που έχουν ως στόχο την περικοπή της φαρμακευτικής δαπάνης και επηρεάζουν αρνητικά την εσωτερική ζήτηση.

Γράφημα 3: Εξέλιξη πωλήσεων φαρμακοβιομηχανίας στη Βαυαρία

Ο κύκλος εργασιών του κλάδου των επιχειρήσεων βιοτεχνολογίας ανήλθε το 2019 σε 4,5 δις ευρώ από 2,8 δις ευρώ το 2013. Οι περισσότερες επιχειρήσεις βιοτεχνολογίας δραστηριοποιούνται στην αγορά ανάπτυξης νέων καινοτόμων φαρμακευτικών σκευασμάτων.

Αξία πωλήσεων φαρμακευτικών προϊόντων

Η αξία των πωλήσεων (τιμές παραγωγού) φαρμάκων από φαρμακεία στη Γερμανία ανήλθε το 2018 σε 38 δις ευρώ (+6% έναντι 2018, που αντιστοιχούν σε ποσότητα 1,6 δις συσκευασίες φαρμακευτικών προϊόντων), εκ των οποίων το 86% (33 δις ευρώ) αφορά σε συνταγογραφούμενα φάρμακα (+7% έναντι 2018). Μαζί με τις κλινικές, τα φάρμακα που χορηγήθηκαν σε ασθενείς υπολογίζονται για το 2019 σε 98 δις μονάδες ή 46,4 δις ευρώ.

Κατά το χρονικό διάστημα 2014 - 2019 η μέση αύξηση των πωλήσεων προϊόντων της αγοράς OTC (over the counter - μη υποχρεωτικώς συνταγογραφούμενα φάρμακα, όπως γενικής διάθεσης φάρμακα (ΓΕ.ΔΙ.ΦΑ.) αναλγητικά, αντιπυρετικά, δερματολογικά σκευάσματα, προϊόντα για το πεπτικό σύστημα κ.λπ., καλλυντικά, συμπληρώματα διατροφής, οδοντιατρικά, αναλώσιμα κ.λπ.) ανήλθε σε 4%. Το 2019 η αγορά OTC ανήλθε σε € 10,7 δις (7,2 δις ευρώ ΜΗ.ΣΥ.ΦΑ και 3,7 δις ευρώ λοιπά). Η διάθεση των προϊόντων OTC πραγματοποιείται κυρίως μέσω του παραδοσιακού δικτύου διανομής των φαρμακείων, σχεδόν το 75% των σχετικών πωλήσεων έλαβε χώρα από τα 19.000 φαρμακεία, ενώ το υπόλοιπο 25% διακινήθηκε μέσω ηλεκτρονικών πωλήσεων και λοιπών καταστημάτων (Drogerie).

Δαπάνες για την υγεία στη Γερμανία

Οι συνολικές δαπάνες για την υγεία στη Γερμανία (τιμές αγοράς) υπολογίζονται το 2018 σε 11,2% του ΑΕΠ, έναντι 9,8% το 2010 και 8,1% το 1980, ελαφρώς υψηλότερες του μέσου όρου ΕΕ, ήτοι 8,5% το 2018, 7,2% το 2010 και 6,2% το 1980. Η κατά κεφαλή δημόσια δαπάνη για φαρμακευτικά και άλλα υγειονομικά αναλώσιμα ανήλθε στη Γερμανία το 2017 σε 652 ευρώ, ενώ η ιδιωτική σε 100 ευρώ (στην Ελλάδα 198 ευρώ και 170 ευρώ αντίστοιχα).

Οι ακαθάριστες δαπάνες (σε τιμές πώλησης λιανικής στα φαρμακεία) των δημόσιων ασφαλιστικών ταμείων υγείας ανήλθαν το 2019 σε 49,1 δις ευρώ, ενώ η καθαρή δαπάνη υπολογίζεται σε 35,9 δις ευρώ. Οι μειωμένες κατά 27% δαπάνες των ασφαλιστικών ταμείων οφείλονται στις εισφορές των ασθενών (5%) καθώς τις εκ του νομικού θεσμικού πλαισίου προβλεπόμενες επιστροφές και παροχή εκπτώσεων εκ μέρους των φαρμακείων (2%) και των παραγωγών (η φαρμακοβιομηχανία συνεισέφερε στην ανωτέρω μείωση των ακαθάριστων δαπανών το 20%, ήτοι 9,8 δις ευρώ). Στον ακόλουθο πίνακα 2 παρουσιάζονται οι πρώτες δέκα κατηγορίες φαρμάκων που διατέθηκαν μέσω δικτύων φαρμακείων και νοσοκομείων.

	Κατηγορίες φαρμάκων - νοσοκομεία	εκατ. ευρώ	Κατηγορίες φαρμάκων - φαρμακεία	εκατ. ευρώ
1	L01G MAB ANTINEOPLASTIKA	1.741,7	L04B ANTI-TNF PRODUKTE	1.971,0
2	N07X ALLE AND.ZNS-WIRKS.PRAEP	399,5	L01H PROTEINKIN.HEMM.A.NEOPL.	1.820,8
3	B02D BLUTGERINNUNG	370,7	L01G MAB ANTINEOPLASTIKA	1.687,7
4	J06C POLYVAL.IMMUNGLOBUL.,I.V	269,3	B01F DIREKTE FAKTOR XA HEMMER	1.600,2
5	L04X SONST.IMMUNSUPPRESSIVA	185,4	N07A PROD.G.MULTIPLE SKLEROSE	1.434,4
6	N07A PROD.G.MULTIPLE SKLEROSE	148,0	A10C HUMANINSULIN UND ANALOGA	988,0
7	L01B ANTIMETABOLITEN	121,1	L01X SONSTIGE ANTINEOPLASTIKA	887,2
8	S01P OPH.ANTINEOVASKULAR.PROD	115,0	L02B CYTOSTAT.HORMONANTAGON.	797,7
9	J02A ANTIMYKOTIKA, SYSTEMISCH	113,7	N02A BETAEBUNGSMITTEL	782,3
10	L04C INTERLEUKIN INHIBITOREN	106,0	J07E VIRALE IMPFSTOFFE	753,1
	Άθροισμα δέκα πρώτων κατηγοριών	3.570,3	Άθροισμα δέκα πρώτων κατηγοριών	12.722,4

Πίνακας 2: Κατηγορίες φαρμάκων – φαρμακεία και νοσοκομεία, 2019

Τα μη προστατευμένα με ευρεσιτεχνίες φάρμακα αντιστοιχούν το 2019 σε 95,1% της συνολικής αγοράς (ποσότητα σε ημερήσιες θεραπευτικές δόσεις), εκ των οποίων τα γενόσημα φάρμακα αντιστοιχούν σε 78,7%.

Η ανωτέρω ποσότητα γενόσημων φαρμάκων, αντιστοιχεί, λόγω των σημαντικά χαμηλότερων τιμών έναντι των πρωτότυπων φαρμάκων, σε 5,8 δις ευρώ ή στο 20% επί της συνολικής δαπάνης (σε τιμές παραγωγού, προ εκπτώσεων και επιστροφών) των δημόσιων ασφαλιστικών ταμείων.

B.2 Αγοραστική συμπεριφορά

Η υγεία αποκτά όλο και περισσότερο μεγαλύτερη σημασία για το γερμανικό κοινό, το οποίο εμφανίζεται ιδιαίτερα ευαίσθητο σε θέματα τιμής αγοράς, διαθεσιμότητας και αξιοπιστίας των φαρμακευτικών προϊόντων, ενώ η ενεργητική συμπεριφορά του καταναλωτή μέσω της πρόληψης, της υπεύθυνης πληροφόρησης και της αυτοβοήθειας παίζουν έναν πολύ μεγάλο ρόλο στη λήψη της αγοραστικής απόφασης.

Πρόκειται για μία σύνθετη αγοραστική συμπεριφορά, καθώς συνεκτιμώνται πολλά και διαφορετικά στοιχεία, κυρίως στα μη συνταγογραφούμενα φάρμακα (OTC) καθώς και στα φαρμακευτικά σκευάσματα και παραϊατρικά προϊόντα, τα οποία πωλούνται και εκτός του δικτύου των φαρμακείων, εφόσον για τα συνταγογραφούμενων φαρμάκων ακολουθούνται πιστά οι οδηγίες του θεράποντος ιατρού.

Οι βασικοί παράγοντες που συνεκτιμώνται στη λήψη αγοραστικής απόφασης των γερμανών καταναλωτών για φαρμακευτικά προϊόντα (OTC) είναι οι συστάσεις του φαρμακοποιού τους και η προσφερόμενη τιμή, κυρίως οι προσφορές σε προϊόντα της ανώτερης κατηγορίας τιμής.

Τέλος, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα της εταιρείας «Gesellschaft für integrierte Kommunikationsforschung (GfK)» (κοινή επιχείρηση των σημαντικών εκδοτικών οίκων Axel Springer SE, Bauer Media Group, Gruner + Jahr GmbH & Co KG και Hubert Burda) το διαδίκτυο αποκτά όλο και μεγαλύτερη επιρροή στη λήψη της αγοραστικής απόφασης, τόσο ως μέσο άμεσης πληροφόρησης, όσο και ως σημαντικό κανάλι διανομής (ηλεκτρονικό εμπόριο) φαρμακευτικών και παραϊατρικών προϊόντων.

B.3 Προοπτικές στην εξέλιξη της ζήτησης

Οι προοπτικές του ευρύτερου τομέα της υγείας καθώς και της γερμανικής φαρμακοβιομηχανίας, ως βασικός πυλώνας αυτού, παραμένουν θετικές. Παράγοντες όπως η αυξανόμενη ευαισθητοποίηση των πολιτών για την πρόληψη και την προαγωγή της υγείας, οι δημογραφικές αλλαγές (31% άνω των 60 ετών το 2060 έναντι 22% το 2018), η αυξανόμενη ζήτηση φαρμακευτικών προϊόντων σε παγκόσμιο επίπεδο και τα σύγχρονα τεχνολογικά επιτεύγματα στην ιατρική επιστήμη εκτιμάται ότι θα συμβάλουν περαιτέρω στην ανάπτυξη του φαρμακευτικού κλάδου.

Γ.1 Έγκριση φαρμάκων

Η διαδικασία της έγκρισης άδειας κυκλοφορίας φαρμάκων αποσκοπεί στον έλεγχο της αποτελεσματικότητας, της ασφαλούς χρήσης και της απαιτούμενης ποιότητας των φαρμάκων. Η φαρμακευτική εταιρεία που θέλει να λάβει άδεια κυκλοφορίας ενός φαρμάκου υποβάλλει φάκελο με τα απαιτούμενα έγγραφα και δικαιολογητικά για να λάβει την σχετική έγκριση, είτε:

(α) Εθνική έγκριση: κυκλοφορία του φαρμάκου μόνο στην αγορά της Γερμανίας - αρμόδιο για την έγκριση είναι κατά περίπτωση το γερμανική υπηρεσία για φάρμακα και ιατρικές συσκευές Bundesinstitut für Arzneimittel und Medizinprodukte – BfArM ή το Ινστιτούτο Paul-Ehrlich.

(β) Αποκεντρωμένη διαδικασία / Αμοιβαία αναγνώριση: έγκριση σε περισσότερα κ.μ. της ΕΕ, όταν υφίσταται έγκριση για ένα φάρμακο σε ένα κ.μ. της ΕΕ, μπορεί να υποβληθεί για έγκριση και σε άλλα κ.μ. της ΕΕ.

(γ) Κεντρική διαδικασία: έγκριση σε όλα τα κράτη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, όπως για φαρμακευτικά σκευάσματα κατά του διαβήτη ή καρκίνου. Στην περίπτωση αυτή η άδεια εκδίδεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μετά από αίτηση στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων (EMA), ενώ το γερμανικό Ινστιτούτο για φάρμακα και ιατρικά προϊόντα συμμετέχει στη διαδικασία έγκρισης με εμπειρογνώμονές του.

Οι ρυθμίσεις για την έγκριση άδειας κυκλοφορίας φαρμάκων στη Γερμανία περιέχονται στα άρθρα 21-24 του γερμανικού νόμου περί φαρμάκων (Arzneimittelgesetz - AMG).

Για τη διάθεση στη γερμανική αγορά παράλληλων εισαγόμενων φαρμάκων (φάρμακα για τα οποία μια τρίτη εταιρεία, ανεξάρτητη από τον αρχικό κάτοχο άδειας/ κατασκευαστή, τα αγοράζει σε άλλο κ.μ. της ΕΕ ή του ΕΟΧ και τα εισάγει στη Γερμανία) εφαρμόζεται μια απλοποιημένη εθνική διαδικασία έγκρισης. Φάρμακα που έχουν εγκριθεί και διατίθενται στην αγορά εκτός της ΕΕ ή του ΕΟΧ δεν μπορούν να εισαχθούν παράλληλα στη Γερμανία.

Γ.2 Διαμόρφωση τιμής φαρμάκων

Ο τρόπος υπολογισμού της τιμής ενός φαρμάκου εξαρτάται από το εάν το φαρμακευτικό σκεύασμα θα χορηγηθεί κατόπιν ιατρικής συνταγής στον ασθενή. Για συνταγογραφούμενα φάρμακα, οι τιμές ρυθμίζονται από το κράτος, για μη συνταγογραφούμενα φάρμακα υπάρχει ελεύθερη τιμολόγηση. Ο κανονισμός τιμολόγησης φαρμάκων (AMPreisV) ρυθμίζει την τιμολόγηση όλων των συνταγογραφούμενων φαρμάκων. Η βασική αρχή είναι ότι οι ασθενείς πρέπει να λαμβάνουν ένα συγκεκριμένο φάρμακο σε κάθε φαρμακείο υπό τις ίδιες συνθήκες κόστους.

Κατά τον πρώτο χρόνο κυκλοφορίας ενός νέου φαρμάκου η τιμή του διαμορφώνεται ελεύθερα από τον παραγωγό, ωστόσο από τον 13^ο μήνα ο παραγωγός προσφέρει έκπτωση στην τιμή κατόπιν συμφωνίας με τα δημόσια ασφαλιστικά ταμεία υγείας. Όταν λήξει η προστασία της ευρεσιτεχνίας για τη δραστική ουσία και κυκλοφορήσουν στην αγορά γενόσημα φάρμακα, η τιμή διαμορφώνεται στο πλαίσιο της ελεύθερης αγοράς.

Για τη συγκράτηση της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης των ασφαλιστικών ταμείων στη Γερμανία υιοθετήθηκαν παρεμβάσεις και μέτρα πολιτικής στον τομέα του φαρμάκου, εκ των οποίων τα κυριότερα αφορούν στη θέσπιση ανώτατων τιμών (Festbeträge), σε υποχρεωτικές εκπτώσεις των παραγωγών (Herstellerrabatt) καθώς και σε σύναψη εκπτώτικων συμβάσεων (Rabattverträge) των δημόσιων ασφαλιστικών ταμείων με τους παραγωγούς κυρίως γενόσημων φαρμάκων.

Η φαρμακευτική εταιρεία καθορίζει την τιμή για τα συνταγογραφούμενα συσκευασμένα φάρμακα, τη λεγόμενη τιμή πώλησης του παραγωγού (Herstellerabgabepreis - HAP). Ο νομοθέτης ρυθμίζει μόνο τις πρόσθετες επιβαρύνσεις των χονδρεμπόρων και των φαρμακοποιών επί ανωτέρω τιμής, καθώς και τον ΦΠΑ, ο οποίος στη Γερμανία ανέρχεται σε 19% - επί του παρόντος και έως τις 31.12.2020 έχει μειωθεί σε 16%, λόγω των μέτρων στήριξης της οικονομίας.

Η λιανική τιμή πώλησης στο φαρμακείο (Apothekenverkaufspreis - AVP), συντίθεται από την τιμή πώλησης του κατασκευαστή (HAP), τη χρέωση χονδρικής (3,15 % επί AVP - μέγιστο ποσό 37,80 + 0,70 ευρώ), τη χρέωση του φαρμακείου (3 % επί τιμή χονδρικής + 8,35 ευρώ) και επιπλέον +0,21 ευρώ (τέλος για τα εφημερεύοντα φαρμακεία). Στον πίνακα 3 παρουσιάζεται η διαμόρφωση της τιμής συσκευασμένου φαρμάκου (παράδειγμα υπολογισμού χωρίς γενική ισχύ, π.χ. τα ποσοστά εκπτώσεων μπορεί να διαφέρουν).

	Τιμή σε ευρώ
τιμή πώλησης παραγωγού	50
+ μέγιστο περιθώριο χονδρικής 3,15 % + 0,70 ευρώ	2,28
= τιμή αγοράς φαρμακείου	52,28
+ περιθώριο φαρμακείου 3% + 8,35 ευρώ	9,92
+ τέλος για τα εφημερεύοντα φαρμακεία	0,21
= προ ΦΠΑ τιμή πώλησης φαρμακείου	62,41
+ ΦΠΑ (16%)	9,99
= τιμή πώλησης φαρμακείου	72,40
- εισφορά ασφαλισμένου (10%)	7,24
- έκπτωση φαρμακείου (1,17 ευρώ)	1,77
- έκπτωση παραγωγού (7%)	3,50
= δαπάνη ασφαλιστικού ταμείου	59,89

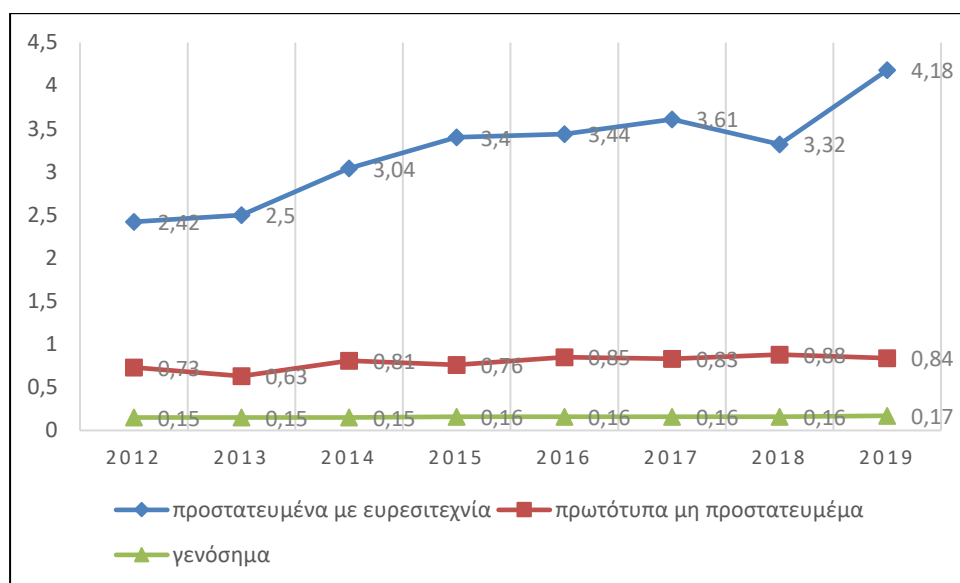
Πίνακας 3: Παράδειγμα διαμόρφωσης τιμής συσκευασμένου φαρμάκου

Η τιμή ενός φαρμάκου διαφέρει από χώρα σε χώρα λόγω των διαφορετικών συντελεστών ΦΠΑ καθώς και του διαφορετικού ρυθμιστικού πλαισίου διαμόρφωσης των τιμών που ισχύει σε κάθε χώρα. Κατά μέσο όρο από την αξία (μη σταθμισμένη) των συνταγογραφούμενων φαρμάκων στην Ευρώπη, το 66,6% πιστώνεται στους παραγωγούς, το 17,8% στα φαρμακεία και το 5,3% στις επιχειρήσεις χονδρικής. Αντίστοιχα, σύμφωνα με στοιχεία του Συνδέσμου Phargo, τα ανωτέρω ποσοστά υπολογίζονται στη Γερμανία σε 65,4%, 15,4% και 3,2%.

	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	Ευρώπη
Παραγωγός	65,4%	66,6%
Λιανική - Φαρμακείο	15,4%	17,8%
Φόροι	16%	10,3%
Χονδρική	3,2%	5,3%

Πίνακας 4: % στην τιμή συνταγογραφούμενων φαρμάκων, Γερμανία -Ευρώπη

Στο ακόλουθο γράφημα 4 παρουσιάζεται η εξέλιξη από 2012 - 2019 της μέσης τιμής του φαρμάκου (ημερήσια δόση) σε τιμές παραγωγού, χωρίς την αφαίρεση εκπτώσεων και λοιπών μειώσεων. Παρατηρείται, ότι η μέση τιμή των γενόσημων φαρμάκων ανήλθε σε 0,17 ευρώ το 2019 έναντι 0,15 ευρώ το 2012 (αύξηση 13%), ενώ η μέση τιμή των πρωτότυπων φαρμάκων έφθασε το 2019 σε 4,18 ευρώ έναντι 2,42 ευρώ το 2012 (αύξηση 73%).

Γράφημα 4: Μέση τιμή ημερήσιας δόσης φαρμάκου (σε τιμές παραγωγού) 2012-2019

Η μέση τιμή ωστόσο που καταβάλουν τα δημόσια ασφαλιστικά ταμεία υγείας είναι χαμηλότερη από 0,17 ευρώ. Συνυπολογίζοντας τις εκπτώσεις επί των γενόσημων φαρμάκων, η μέση τιμή διαμορφώθηκε το 2019 σε 0,06 ευρώ (μέση τιμή, ημερήσια δόση).

Αναλυτικότερες πληροφορίες σχετικά με το νομικό πλαίσιο είναι αναρτημένες στις κάτωθι ιστοσελίδες:

(α) ομοσπονδιακό Υπουργείο υγείας (Bundesministerium für Gesundheit): <https://www.bundesgesundheitsministerium.de/>

(β) ομοσπονδιακή Υπηρεσία για φάρμακα και ιατρικές συσκευές (Bundesinstitut für Arzneimittel und Medizinprodukte): https://www.bfarm.de/DE/Home/home_node.html

γ) δημόσιο Ταμείο ασφάλισης υγείας: www.aok-bv.de/hintergrund/dossier/arzneimittel.

Δ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Η φαρμακευτική βιομηχανία αποτελεί έναν ισχυρό, εξωστρεφή κλάδο της γερμανικής οικονομίας. Ο συνολικός όγκος εμπορίου το 2019 ανήλθε σε € 133 δις (από € 130 δις το 2018), ενώ την τελευταία πενταετία έχει αυξηθεί κατά 23%.

χιλ. €	2015	2016	2017	2018	2019
Εξαγωγές	67.903.031	68.586.352	74.167.737	81.573.681	80.670.343
Εισαγωγές	40.768.785	43.677.057	47.273.206	48.491.464	52.357.007
Εμπορικό ισοζύγιο	27.134.246	24.909.295	26.894.531	33.082.217	28.313.336
Όγκος Εμπορίου	108.671.816	112.263.409	121.440.943	130.065.145	133.027.350

Πίνακας 5: Εξωτερικό εμπόριο φαρμάκων, Γερμανία 2015-2019

Οι εξαγωγές των φαρμακευτικών προϊόντων αντιστοιχούν σε 6,1% επί συνολικών εξαγωγών Γερμανίας. Η Γερμανία **εξήγαγε** το 2019 συνολικά 80,7 δις ευρώ φαρμακευτικά προϊόντα, - 1% λιγότερα σε σχέση με 2018. Η πιο σημαντική αγορά για το 2019 ήταν οι ΗΠΑ (13,8 δις ευρώ ή 17,1% των συνολικών εξαγωγών), ακολουθούν η Ολλανδία (8,4 δις ευρώ), Ελβετία (7,15 δις ευρώ), Γαλλία (4,2 δις ευρώ) και Ιταλία (4,1 δις ευρώ)

Σημειώνεται ότι οι πρώτες δέκα χώρες αποδέκτες των γερμανικών εξαγωγών απορροφούν το 66% των συνολικών εξαγωγών Γερμανίας.

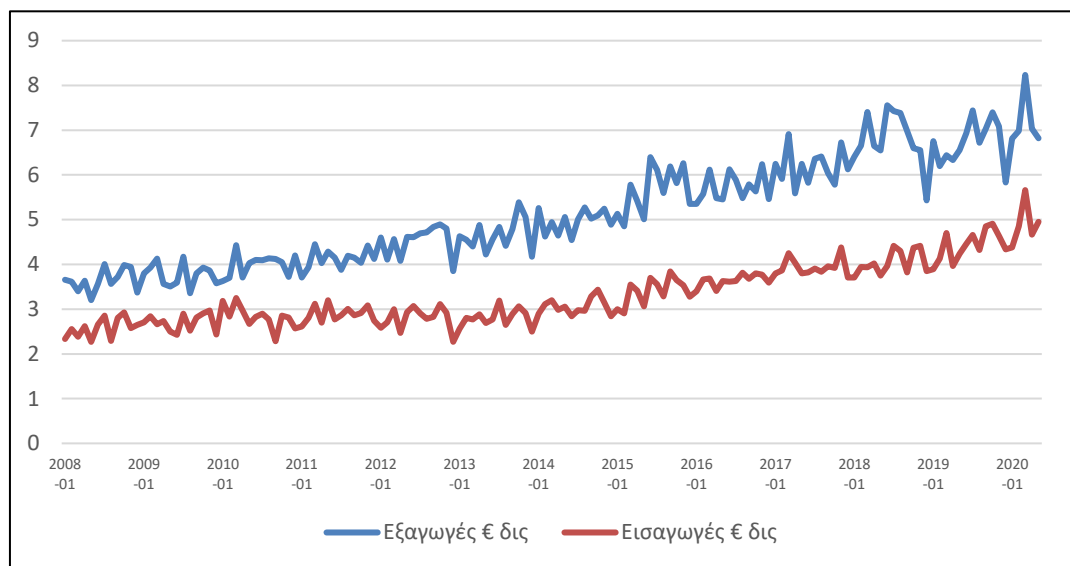
	Εξαγωγές Γερμανίας	χιλ. €	% επί συνόλου		Εισαγωγές Γερμανίας	χιλ. €	% επί συνόλου
1	Η.Π.Α.	13.798.752	17,11%	1	Η.Π.Α.	8.497.963	16,23%
2	Ολλανδία	8.403.362	10,42%	2	Ολλανδία	8.220.170	15,70%
3	Ελβετία	7.149.648	8,86%	3	Ελβετία	8.120.281	15,51%
4	Γαλλία	4.211.596	5,22%	4	Γαλλία	3.358.620	6,41%
5	Ιταλία	4.120.881	5,11%	5	Ιρλανδία	3.143.761	6,00%
6	Κίνα	3.731.025	4,63%	6	Ιταλία	2.597.160	4,96%
7	Η.Β.	3.679.939	4,56%	7	Η.Β.	2.544.848	4,86%
8	Βέλγιο	3.148.875	3,90%	8	Βέλγιο	2.326.368	4,44%
9	Ιαπωνία	3.033.770	3,76%	9	Σιγκαπούρη	1.637.010	3,13%
10	Ρωσία	2.382.292	2,95%	10	Ισπανία	1.605.346	3,07%
22	Ελλάδα	789.078	0,98%	22	Ελλάδα	306.095	0,58%

Πίνακας 6: Εισαγωγές και Εξαγωγές φαρμάκων, Γερμανία 2019

Όσον αφορά στις **εισαγωγές**, η Γερμανία εισήγαγε το 2019 φαρμακευτικά προϊόντα αξίας 52,3 δις ευρώ. Οι εισαγωγές των φαρμακευτικών προϊόντων αντιστοιχούν σε 4,7% επί συνολικών εισαγωγών Γερμανίας. Η πρώτη χώρα προέλευσης ήταν η Η.Π.Α. (8,5 δις ευρώ με μερίδιο 16,2% επί των συνολικών εισαγωγών), ενώ ακολουθούν η Ολλανδία (8,2 δις ευρώ), Ελβετία (8,1 δις ευρώ), Γαλλία (3,3 δις ευρώ) και Ιρλανδία (3,1 δις ευρώ). Οι παράλληλες εισαγωγές φαρμάκων υπολογίζονται στη Γερμανία σε περίπου 8,5% επί των συνολικών πωλήσεων.

Σημειώνεται ότι οι εισαγωγές που προέρχονται από τις ανωτέρω δέκα πρώτες χώρες αντιστοιχούν σε 80,3% των συνολικών εισαγωγών φαρμάκων Γερμανίας.

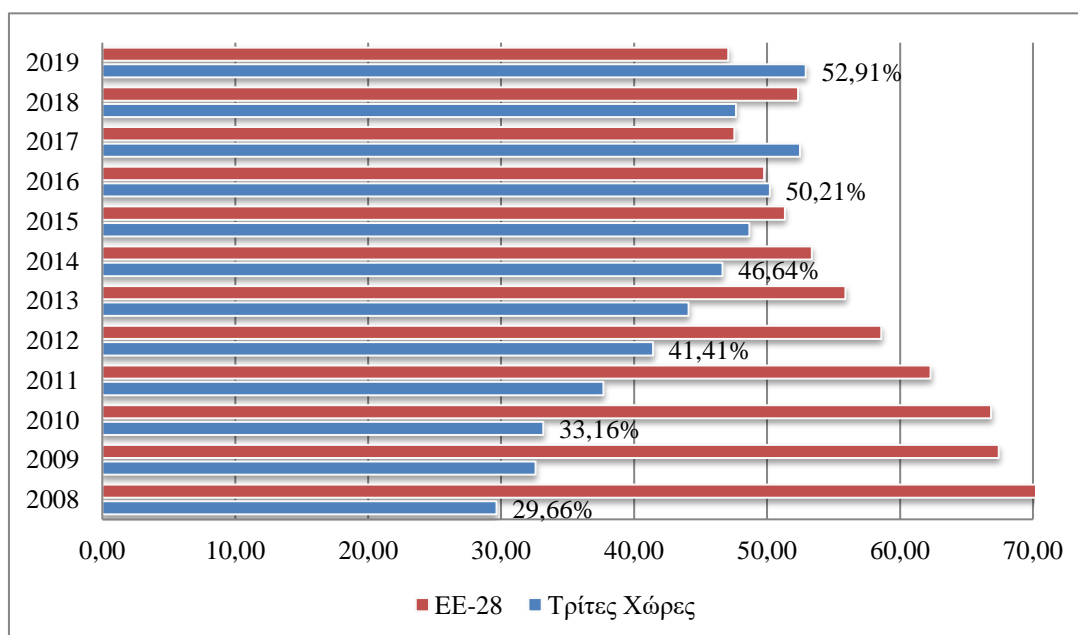
Το εμπορικό ισοζύγιο παραμένει διαχρονικά πλεονασματικό. Μηνιαία στοιχεία εισαγωγών και εξαγωγών παρουσιάζονται στο γράφημα 5. Το εμπορικό ισοζύγιο κατέγραψε πλεόνασμα το 2019 28 δις ευρώ, έναντι περίπου 12,58 δις ευρώ το 2009.

Γράφημα 5: Εμπόριο φαρμακευτικών προϊόντων, Γερμανία (Destatis, ΚΣΟ 30)

Υπογραμμίζεται, ότι οι **εξαγωγές** φαρμακευτικών προϊόντων **σε τρίτες χώρες** έχουν σχεδόν **τριπλασιαστεί** από το 2009: από 14,7 δις ευρώ σε 42,7 δις το 2019 ευρώ και ανέρχονται για το 2019 στο 53% επί συνόλου γερμανικών εξαγωγών. Η ανωτέρω σημαντική αύξηση οφείλεται στις ανάπτυξη των εξαγωγών προς την Ασία (σχεδόν το 22% των εισαγόμενων φαρμακευτικών προϊόντων από την Κίνα έχουν προέλευση τη Γερμανία) και τη Λατινική Αμερική. Οι εξαγωγές προς τα κ.μ. ΕΕ επίσης αυξήθηκαν την ίδια περίοδο, αλλά όχι στον ίδιο βαθμό, ήτοι κατά 24,7% από 30,5 δις ευρώ σε 38,0 δις ευρώ και ανέρχονται για το 2019 στο 47% επί συνόλου γερμανικών εξαγωγών.

Το 58% των **εισαγωγών** φαρμακευτικών προϊόντων της Γερμανίας προέρχονται από τα κ.μ. ΕΕ, ενώ μόνο το 1,4% αυτών εισάγεται από την Κίνα και την Ινδία.

Γράφημα 6: Γεωγραφική κατανομή εξαγωγών (%) φαρμακευτικών προϊόντων

Κατά το 2020 ο όγκος εμπορίου φαρμακευτικών προϊόντων στη Γερμανία κατέγραψε σημαντική αύξηση, εξέλιξη που αποδίδεται πρωτίστως στην πανδημία Covid-19. Σύμφωνα με τελευταία στοιχεία οι **εξαγωγές** φαρμακευτικών προϊόντων για το χρονικό διάστημα Ιαν. - Σεπτ. 2020 αυξήθηκαν κατά σχεδόν 7% έναντι αντίστοιχου χρονικού διαστήματος 2019 και ανήλθαν σε 64,57 δις ευρώ (Ιαν. - Σεπτ. 2019: 60,37 δις ευρώ).

Σημειώνεται ότι οι συνολικές γερμανικές εξαγωγές κατά το ίδιο χρονικό διάστημα παρουσίασαν αξιοσημείωτη πτώση κατά 11,7%. Οι εξαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων μόνο για τον Μάρτιο τ.έ. ανήλθαν σε 8,2 δις ευρώ παρουσιάζοντας άνοδο ρεκόρ 27,8% έναντι Μαρτίου 2019.

Αντίστοιχα οι **εισαγωγές** φαρμακευτικών προϊόντων για το χρονικό διάστημα Ιαν. - Σεπτ. 2020 αυξήθηκαν κατά σχεδόν 12,5% έναντι αντίστοιχου χρονικού διαστήματος 2019 και ανήλθαν σε 43,46 δις ευρώ (Ιαν. - Σεπτ. 2019: 38,63 δις ευρώ).

Ο συνολικός **όγκος εμπορίου** για το χρονικό διάστημα Ιαν. - Σεπτ. 2020 ανήλθε σε 108 δις ευρώ από 99 δις ευρώ (αύξηση 9,13%) το αντίστοιχο διάστημα του περασμένου έτους.

E. ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

E.1 Συνθήκες ανταγωνισμού

Ο φαρμακευτικός κλάδος χαρακτηρίζεται από μια σχετικά υψηλότερη ανθεκτικότητα στις μακροοικονομικές διακυμάνσεις και μεταβολές της οικονομικής συγκυρίας σε σχέση με άλλους εξωστρεφείς κλάδους, κυρίως λόγω της ανελαστικότητας της ζήτησης σε φαρμακευτικά προϊόντα (τα στοιχεία δείχνουν μια θετική πορεία του κλάδου, ακόμη και σημαντικής ανάπτυξης, παρά τις σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας Covid-19 στη γερμανική οικονομία - εκτίμηση για ύφεση -5,5% το 2020).

Η άκρως ανταγωνιστική αγορά στον τομέα του φαρμάκου (σε παγκόσμιο επίπεδο) συνδιαμορφώθηκε στη Γερμανία και από τις μεγάλες μεταρρυθμίσεις του ρυθμιστικού πλαισίου στον χώρο της υγείας που έλαβαν χώρα στη Γερμανία το 2004 και 2013. Οι νομοθετικές πρωτοβουλίες στόχευαν στην εξάλειψη των ελλειμμάτων των ασφαλιστικών ταμείων υγείας ύψους περίπου 7 δις ευρώ, ενώ είχαν ως αποτέλεσμα τόσο τη δραστική πτώση των μικτών περιθωρίων κέρδους, το οποίο εκτιμάται στα φαρμακεία σήμερα κατά μέσο όρο σε 10%, από σχεδόν 30% το 2004, ενώ στις επιχειρήσεις χονδρικής από το θεσμικά κατοχυρωμένο 12,5% στα συνταγογραφούμενα φάρμακα σε κάτω του 5% σήμερα, όσο και τη μεγάλη μείωση των εκπτώσεων που παρείχαν οι χονδρέμποροι στα φαρμακεία.

Πέραν της επίτευξης σημαντικών πλεονασμάτων, επί του παρόντος 17 δις ευρώ, στα ταμεία των ασφαλιστικών ταμείων υγείας, οι ανωτέρω νομοθετικές ρυθμιστικές παρεμβάσεις συμπίεσαν τις τιμές και τα περιθώρια κέρδους των φαρμακευτικών προϊόντων, εξέλιξη που συνεχίζει να έχει ως αποτέλεσμα τη περαιτέρω συγκέντρωση του κλάδου - μείωση του αριθμού των φαρμακείων κατά 2.000 και συνθήκες ολιγοπωλίου στη χονδρική αγορά.

Το αυστηρό ρυθμιστικό πλαίσιο και η συνεχόμενη τάση για πτώση των τιμών στην εσωτερική αγορά ωθούν τις επιχειρήσεις της γερμανικής φαρμακοβιομηχανίας να επικεντρωθούν στις αγορές του εξωτερικού, πρωτίστως εκτός της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς.

Επιπρόσθετα, η βελτιωμένη ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας παγκοσμίως, η ανάπτυξη των δημόσιων συστημάτων υγείας στις αναπτυσσόμενες χώρες, και οι επενδύσεις σε υποδομές (νοσοκομεία, ιατρικός εξοπλισμός) συμβάλουν στην έντονη εξωστρέφεια της φαρμακοβιομηχανίας. Αυτή η στρατηγική επέκτασης σε αναπτυσσόμενες αγορές συνοδεύεται από υψηλή επικινδυνότητα και αστάθεια, δεδομένου του εξαιρετικά έντονου ανταγωνισμού που επικρατεί μεταξύ των φαρμακευτικών πολυεθνικών εταιρειών.

E.2 Δίκτυα Διανομής

Τα δίκτυα διανομής, μέσω των οποίων αποθηκεύονται και διακινούνται τα φαρμακευτικά προϊόντα, αποτελούν τον συνδετικό κρίκο παραγωγικών και εμπορικών επιχειρήσεων με τους τελικούς καταναλωτές. Η αλυσίδα διανομής αποτελείται από τους παραγωγούς και εισαγωγείς φαρμάκων, τις επιχειρήσεις χονδρεμπορίου και τα φαρμακεία (παραδοσιακά και ηλεκτρονικά).

Παραγωγοί

Ο ακόλουθος πίνακας 7 παρουσιάζει τις δέκα πρώτες φαρμακευτικές βιομηχανίες που δραστηριοποιούνταν στη Γερμανία σε φθίνουσα κατάταξη, βάσει πωλήσεων φαρμακευτικών προϊόντων σε φαρμακεία και νοσοκομεία/κλινικές (τιμές προ εκπτώσεων και επιστροφών).

Τα προϊόντα των κατωτέρω δέκα πρώτων εταιρειών πραγματοποιούν το 42% του κύκλου εργασιών φαρμακευτικών προϊόντων στη Γερμανία. Σημειώνεται ότι ισχυρή παρουσία στη γερμανική αγορά έχουν πολυεθνικές εταιρείες, όπως η NOVARTIS (CH), η BRISTOL-MYERS SQUIBB (US) και JOHNSON & JOHNSON (US), ενώ μόνο μία εταιρεία γερμανικών συμφερόντων, η Bayer, κατατάσσεται εντός των δέκα πρώτων σε πωλήσεις εταιρειών.

	Φαρμακεία και Νοσοκομεία		Φαρμακεία
1	NOVARTIS (CH)	1	NOVARTIS (CH)
2	BRISTOL-MYERS SQUIBB (US)	2	PFIZER (US)
3	JOHNSON & JOHNSON (US)	3	JOHNSON & JOHNSON (US)
4	MERCK & CO (US)	4	BRISTOL-MYERS SQUIBB (US)
5	ROCHE (CH)	5	MERCK & CO (US)
6	PFIZER (US)	6	SANOFI (F)
7	SANOFI (F)	7	TEVA (IL)
8	TEVA (IL)	8	GLAXOSMITHKLINE (GB)
9	BAYER (D)	9	BAYER (D)
10	GLAXOSMITHKLINE (GB)	10	ROCHE (CH)

Πίνακας 7: Δέκα πρώτες σε κύκλο εργασιών εταιρείες φαρμάκων σε φαρμακεία / νοσοκομεία 2019

Όσον αφορά τα γενόσημα φάρμακα, τα προϊόντα των δέκα πρώτων παραγωγών γενόσημων και βιοισοδύναμων φαρμάκων (πίνακας 8) συγκεντρώνουν το 45% των πωλήσεων στην αγορά των γερμανικών φαρμακείων.

	Πωλήσεις στα φαρμακεία		Αριθμός συσκευασιών σε φαρμακεία
1	HEXAL (NOVARTIS)	1	RATIOPHARM (TEVA)
2	RATIOPHARM (TEVA)	2	1A PHARMA (NOVARTIS)
3	ALIUD PHARMA (STADA)	3	ALIUD PHARMA (STADA)
4	1A PHARMA (NOVARTIS)	4	HEXAL (NOVARTIS)
5	HEUMANN (TORRENT)	5	ZENTIVA PHARMA
6	ZENTIVA PHARMA	6	ABZ PHARMA (TEVA)
7	(SANOFI) TAD (KRKA)	7	HEUMANN (TORRENT)
8	MERCK SERONO (MERCK KGAA)	8	SANOFI-AVENTIS SELBSTMEDIKATION (SANOFI)
9	ABZ PHARMA (TEVA)	9	ARISTO PHARMA (ARISTO PHARMA)
10	BIOGEN (BIOGEN)	10	STADA (STADA)

Πίνακας 8: Δέκα πρώτες σε κύκλο εργασιών εταιρείες γενόσημων φαρμάκων σε φαρμακεία / νοσοκομεία 2018

Από τις σημαντικότερες βάσει μεγέθους και οικονομικών αποτελεσμάτων γερμανικές εταιρείες είναι ενδεικτικά οι εταιρείες Boehringer Ingelheim International GmbH, Bayer AG, Merck KGaA, Fresenius Kabi AG και STADA Arzneimittel AG.

Χονδρέμποροι

Κατά μέσο όρο 1.500 παραγωγοί και εμπορικές-προμηθευτικές επιχειρήσεις φαρμάκων και άλλων προϊόντων που πωλούνται στα φαρμακεία τροφοδοτούν τους χονδρεμπόρους, τον ακρογωνιαίο λίθο της φαρμακευτικής αγοράς στη Γερμανία. Οι επιχειρήσεις χονδρικού

εμπορίου φαρμακευτικών προϊόντων στη Γερμανία δεν αποτελούν απλά τον ενδιάμεσο κρίκο της εφοδιαστικής αλυσίδας, αλλά έχουν εξελιχθεί σε παρόχους υψηλών ψηφιακών υπηρεσιών της εφοδιαστικής αλυσίδας και σε ζωτικούς διαμεσολαβητές και συνεργάτες τόσο για τους παραγωγούς, όσο και για τα φαρμακεία.

Ο γερμανικός κλαδικός Σύνδεσμος «Phagro» (ιδρύθηκε το 1903) εκπροσωπεί 11 χονδρεμπόρους, οι οποίοι πραγματοποίησαν το 2018 κύκλο εργασιών 31,53 δις ευρώ (26,26 δις ευρώ αφορά σε συνταγογραφούμενα φάρμακα). Ενδεικτικό της μεγάλης συγκέντρωσης που επικρατεί στον κλάδο είναι ότι, ενώ το 1974 ο αριθμός των χονδρεμπόρων, μελών του Συνδέσμου, ανερχόταν σε 56 - σήμερα περιορίστηκε σε 11. Σημειώνεται, ότι το 90% των ανωτέρω πωλήσεων οφείλεται σε μόλις πέντε επιχειρήσεις- μέλη του Συνδέσμου «Phagro».

Επιπρόσθετα παρατηρείται σημαντική κάθετη ολοκλήρωση με την ενσωμάτωση υπηρεσιών λιανεμπορίου και άλλων συναφών υπηρεσιών. Επιπλέον, οι «μεγάλοι» του κλάδου διαθέτουν ιδιόκτητα φαρμακεία, όπως η εταιρεία Celesio με πάνω από 2.200 φαρμακεία σε 6 χώρες, καθώς και επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών πληροφορικής και logistics.

Οι επιχειρήσεις - μέλη του ανωτέρω Συνδέσμου διακινούν το μεγαλύτερο μέρος της διακινούμενης ποσότητας φαρμάκων στη Γερμανία μέσω ενός εκτεταμένου, με ισχυρή πανευρωπαϊκή παρουσία, δικτύου αποθηκών, ενώ κάποιες μικρές ποσότητες παραγγέλνουν τα φαρμακεία απευθείας από τους παραγωγούς.

Οι 11 επιχειρήσεις (113 υποκαταστήματα) μέλη ανωτέρου Συνδέσμου, οι οποίες απασχολούν 12.000 εργαζόμενους πλήρους απασχόληση, τροφοδοτούν σε διάστημα ολίγων ωρών τα φαρμακεία με προϊόντα από μια ευρεία γκάμα 150.000 κωδικών. Το απόθεμα που διατηρούν είναι ικανό να καλύψει τη ζήτηση τουλάχιστον δυο εβδομάδων (εκ του νόμου απαίτηση), ενώ το σύνολο των αποθηκευμένων προϊόντων ανακυκλώνεται πλήρως 11 φορές ανά έτος.

Ο πίνακας που ακολουθεί περιλαμβάνει συγκριτικά στοιχεία Ελλάδας - Γερμανίας για τη δομή και λειτουργία των υφιστάμενων δικτύων διανομής.

		ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ
1	Πληθυσμός	82.800.000	10.757.748
2	Πυκνότητα πληθυσμού / τετρ. χλμ	232	82
3	Αριθμός χονδρεμπόρων (full-line wholesalers)	11	100
4	Αριθμός φαρμακείων	19.748	10 380
5	Αριθμός φαρμακείων / 100.000 κατοίκους	23	95
6	Αριθμός φαρμακείων στα νοσοκομεία	384	136
7	Αριθμός αποθηκών	113	147
8	Συνολικές πωλήσεις (σε εκατ. ευρώ, χωρίς ΦΠΑ)	30.691	3.005
9	Πωλήσεις / κάτοικο (ευρώ)	336	214
10	Μέσος αριθμός συσκευασιών / παραγγελία	1,7	2
11	% παραγγελιών μέσω ηλεκτρονικών συστημάτων	97,6%	80%
12	Μέση συχνότητα παραδόσεων / ημέρα	3	4

Πίνακας 9: Συγκριτικά στοιχεία δικτύου χονδρικής αγοράς Γερμανίας - Ελλάδας

Εντυπωσιακή είναι η ετήσια (2018) διακινούμενη ποσότητα φαρμακευτικών προϊόντων, η οποία ανέρχεται σε 1,47 δις συσκευασίες (708 εκατ. συνταγογραφούμενων φαρμάκων, 438 εκατ. προϊόντων OTC και 326 εκατ. άλλα προϊόντα που πωλούνται στα φαρμακεία), ενώ ένα

φαρμακείο τροφοδοτείται κατά μέσο όρο τρεις φορές την ημέρα από δυο χονδρεμπόρους - έναν κύριο και έναν εφεδρικό προμηθευτή, με προϊόντα από 14 διαφορετικούς παραγωγούς/εμπόρους.

Οι σημαντικότεροι από πλευράς πωλήσεων χονδρέμποροι είναι οι εξής 12 εταιρείες:

α) 3 πολυεθνικές εταιρείες:

- Phoenix Pharmahandel GmbH & Co KG- Mannheim, θυγατρική της εταιρείας Phoenix Group (γερμανικός όμιλος Merckle) με παρουσία σε 27 χώρες της Ευρώπης. Η εταιρεία λειτουργεί 2.700 ιδιόκτητα φαρμακεία σε 15 χώρες, 161 κέντρα διανομής, κατέγραψε 27,9 δις ευρώ πωλήσεις και απασχολεί 39.000 εργαζόμενους.

- Alliance Healthcare Deutschland GmbH - Frankfurt/M. (ανήκει από το 2014 στον φαρμακευτικό όμιλο Walgreens Co. (Η.Π.Α.). Η εταιρεία τροφοδοτεί 115.000 φαρμακεία, ιατρεία και νοσοκομεία από 306 κέντρα διανομής σε 11 χώρες, λειτουργεί δίκτυο 7.200 ανεξάρτητων φαρμακείων με την επωνυμία Alphega και διακινεί την ιδιόκτητη μάρκα προϊόντων υγείας Alvita.

- Gehe Pharma Handel GmbH - Stuttgart, έχει παρουσία σε 13 χώρες, ιδιοκτησία της Celesio AG, η οποία εξαγοράστηκε το 2014 από την McKesson (Η.Π.Α.), 13 υποκαταστήματα στη Γερμανία.

β) 2 συνεταιριστικές εταιρείες:

- NOWEDA Apothekergenossenschaft eG- Essen, 9.200 συνεταιριστές φαρμακοποιοί, 20 υποκαταστήματα στη Γερμανία και παρουσία μέσω επιχειρηματικών συμμετοχών στην Ελβετία και στο Λουξεμβούργο, καταγράφει σημαντική ανάπτυξη τα τελευταία έτη.

- Sanacorp eG Pharmazeutische Großhandlung - Planegg, ιδιοκτησία της Sanastera S.p.A. (Ιταλία με παρουσία και στο Βέλγιο και Γαλλία), στην οποία συμμετέχουν 7.700 συνεταιριστές φαρμακοποιοί, 20 υποκαταστήματα στη Γερμανία.

γ) 6 εταιρείες με τοπική - περιφερειακή παρουσία:

- Leopold Fiebig GmbH & Co. KG - Rheinstetten

- Otto Geilenkirchen GmbH & Co. KG Pharma-Großhandel - Aachen

- Hageda-Stumpf GmbH & Co. KG - München

- Max Jenne Arzneimittel-Großhandlung KG - Kiel

- Richard KEHR GmbH & Co. KG - Braunschweig

- C. Krieger & Co. Nachfolger GmbH & Co. KG - Koblenz.

Σημαντική παρουσία στην αγορά χονδρικής έχει και η εταιρεία AEP GmbH - Alzenau (μη μέλος του κλαδικού συνδέσμου PHARGO) ιδιοκτησίας της αυστριακής εταιρείας ταχυδρομείων καθώς και ιδιωτών επενδυτών.

Οι επιχειρηματικοί όμιλοι Walgreens Boots Alliance (Nasdaq: WBA) und McKesson Corporation (NYSE: McK) ανακοίνωσαν αρχές Νοεμβρίου 2020 τη καταρχήν συμφωνία τους για συγχώνευση των δραστηριοτήτων τους όσον αφορά το χονδρεμπόριο φαρμάκων στη Γερμανία. Στη νέα κοινή εταιρεία θα συμμετέχει η WBA με 70% και η McKesson με 30%.

Η αγορά χονδρικής χαρακτηρίζεται τα τελευταία χρόνια από μεγάλη ανάπτυξη, ωστόσο η ανάπτυξη αυτή απειλείται από ενδεχόμενες νέες κρατικές ρυθμιστικές παρεμβάσεις για περαιτέρω μείωση της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης αλλά κυρίως από την είσοδο νέων

παικτών στην αγορά διακίνησης φαρμακευτικών προϊόντων, πρωτίστως στα προϊόντα που επιτρέπεται να πωλούνται εκτός φαρμακείων και στα παρεμφερή προϊόντα (καλλυντικά, συμπληρώματα διατροφής κ.λπ.), όπως υπεραγορές και κανάλια διανομής μέσω ηλεκτρονικού εμπορίου.

Φαρμακεία

Στη Γερμανία λειτουργούν 19.075 φαρμακεία με μέσο ετήσιο καθαρό κύκλο εργασιών 2,59 εκατ. ευρώ (το 60% των φαρμακείων πραγματοποιεί πωλήσεις χαμηλότερες από τον προαναφερθέντα μέσο όρο), κέρδη προ φόρων 148 χιλ. ευρώ (αγορές προϊόντων: -1.991.000, κόστος προσωπικού: -272.000, λοιπά κόστη: -181.000) και 160.000 εργαζόμενους (52.800 φαρμακοποιοί). Ωστόσο μετά την αφαίρεση φόρων, ασφαλιστικών εισφορών (ο φαρμακοποιός είναι ελεύθερος επαγγελματίας) και απαραίτητων δαπανών επενδύσεων το μικτό εισόδημα του φαρμακοποιού αντιστοιχεί σε περίπου 45.000 ευρώ.

Άδεια ίδρυσης φαρμακείου χορηγείται σε φυσικά πρόσωπα που έχουν την ιδιότητα του φαρμακοποιού. Κάθε ελεύθερος επαγγελματίας φαρμακοποιός δύναται να διατηρεί ταυτόχρονα το πολύ έως 3 παραρτήματα. Το 2000 ο αριθμός των φαρμακείων ανερχόταν σε 21.592 καταστήματα ενώ το 2019 σε 19.075.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις παραγόντων της αγοράς, η ανωτέρω φθίνουσα πορεία θα συνεχιστεί - σχεδόν 2 φαρμακεία την ημέρα παύουν τη λειτουργία τους στη Γερμανία - εξέλιξη που αποδίδεται στις χαμηλές οικονομικές απολαβές, στη δυσκολία, λόγω της ιδιότητας του ελεύθερου επαγγελματία, δανειοδότησης από πιστωτικά ιδρύματα για επενδυτικές και λειτουργικές δαπάνες καθώς και του έντονου ανταγωνισμού από τα φαρμακεία με άδεια ηλεκτρονικού εμπορίου. Ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες εκτιμούν ότι, υπό τις παρούσες συνθήκες, ο αριθμός των φαρμακείων σε δέκα χρόνια θα έχει μειωθεί σε 11.000 - 12.000.

Η πυκνότητα των φαρμακείων είναι στη Γερμανία από τις χαμηλότερες μεταξύ των κ.μ. της ΕΕ28 με 23 φαρμακεία ανά 100.000 κατοίκους (το 2018), με τον μέσο όρο στην ΕΕ28 να ανέρχεται σε 31 φαρμακεία ανά 100.000 κατοίκους. Στην Ελλάδα η αντίστοιχη πυκνότητα ανέρχεται σε 95, τέσσερις φορές δηλαδή μεγαλύτερη σε σχέση με πυκνότητα φαρμακείων κατ' αναλογία πληθυσμού στη Γερμανία.

2.920 φαρμακεία διαθέτουν άδεια για ηλεκτρονικό εμπόριο φαρμακευτικών σκευασμάτων μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας, εκ των οποίων τα 150 έχουν σημαντική επιχειρηματική δραστηριότητα με κύκλο εργασιών το 2019 2,5 δις ευρώ. Εντυπωσιακά μεγέθη παρουσιάζουν οι εταιρείες: DocMorris (ηλεκτρονικά καταστήματα DocMorris, MEdPex, Apo-Rot, Euarpon, Vitalsana, Zur Rose - κύκλος εργασιών συνταγογραφούμενων φαρμάκων και OTC 760 εκατ. ευρώ - συνολικός τζίρος σχεδόν 1 δις), Shop-Apotheke (ηλεκτρονικά καταστήματα Shop-Apotheke, Europa-apotheek, nu3 με πωλήσεις 425 εκατ. ευρώ - συνολικός τζίρος σχεδόν 700 εκατ.) και η ελληνικών συμφερόντων εταιρεία Arponeo με πωλήσεις 200 εκατ. ευρώ.

Τα φαρμακευτικά προϊόντα που διατίθενται από το δίκτυο των ηλεκτρονικών φαρμακείων είναι σε ποσοστό 18% μη συνταγογραφούμενα φάρμακα και περίπου 1% συνταγογραφούμενα. Ο κύκλος εργασιών των ηλεκτρονικών φαρμακείων αντιστοιχεί σε 16% επί των συνολικών πωλήσεων των φαρμακείων σε μη συνταγογραφούμενα φάρμακα και μη φαρμάκων.

Με την επικείμενη εφαρμογή της νομοθετικής πρωτοβουλίας για την ηλεκτρονική συνταγογράφηση μέσω της ηλεκτρονικής κάρτας ασθενούς (καθολική υποχρεωτική εφαρμογή από 2022), αναμένεται σημαντική ώθηση στις πωλήσεις συνταγογραφούμενων φαρμάκων μέσω των ηλεκτρονικών φαρμακείων, από 1% σε 8% επί των συνολικών πωλήσεων.

Τα ηλεκτρονικά φαρμακεία έχουν κερδίσει την εμπιστοσύνη των γερμανών καταναλωτών. Εκτιμάται ότι το 66% των γερμανών καταναλωτών έχει ήδη χρησιμοποιήσει έστω και μια φορά τις υπηρεσίες των online φαρμακείων, ενώ σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα το 93% των πελατών δηλώνουν ικανοποιημένοι με την προσφερόμενη σχέση κόστους/τιμής.

Στη Γερμανία τηρείται μητρώο εταιρειών ηλεκτρονικών φαρμακείων στο ομοσπονδιακό Ινστιτούτο φαρμάκων και ιατρικών συσκευών (Bundesinstitut für Arzneimittel und Medizinprodukte - BfArM), προκειμένου να μπορούν να πληροφορούνται οι καταναλωτές για τα πιστοποιημένα ηλεκτρονικά φαρμακεία που δραστηριοποιούνται στη Γερμανία νομίμως μέσω online συναλλαγές.

Στους ιστότοπους των ηλεκτρονικών φαρμακείων πρέπει υποχρεωτικώς να είναι ευδιάκριτο το σχετικό λογότυπο της ΕΕ, το οποίο παραπέμπει στο μητρώο με τα αναλυτικά στοιχεία της εταιρείας. Για αναλυτικότερα στοιχεία σχετικά με το μητρώο ηλεκτρονικών φαρμακείων: <https://www.dimdi.de/dynamic/de/arzneimittel/versandhandel>

ΣΤ. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΑΡΜΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

ΣΤ.1 Διμερές εμπόριο

Η ελληνική φαρμακοβιομηχανία είναι ένας από τους σημαντικότερους εξωστρεφείς βιομηχανικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας. Τα ελληνικά φαρμακευτικά προϊόντα εξάγονται σε πάνω από 80 χώρες και αποτελούν το δεύτερο εξαγωγίμο προϊόν της χώρας μας. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του ΙΟΒΕ «Φαρμακευτική αγορά στην Ελλάδα: Γεγονότα και Στοιχεία 2019», το 2019 πραγματοποιήθηκαν εξαγωγές 1,9 δις ευρώ, οι οποίες αντιστοιχούν στο 5,6% του συνόλου των ελληνικών εξαγωγών.

Επιπρόσθετα η ελληνική φαρμακοβιομηχανία είναι ένας σημαντικός κλάδος για την ελληνική βιομηχανία. Η παραγωγή φαρμακευτικών προϊόντων στην Ελλάδα πραγματοποιείται σε 29 παραγωγικές εγκαταστάσεις, υπολογίζεται στο 3% της συνολικής αξίας της μεταποίησης και ανήλθε για το 2018 σε 996 εκατ. ευρώ (αξία σε τιμές παραγωγού). Εκτιμάται ότι το 21% της ελληνικής παραγωγής οφείλεται σε ανάθεση παραγγελιών παραγωγής από πολυεθνικές αλλοδαπές εταιρείες, μέρος των οποίων και γερμανικές (σύμφωνα με έρευνα του GTAI - German Trade and Invest εταιρείες όπως η Merck & Co, η Takeda Pharmaceutical Company Limited και η Sanofi Pasteur MSD). Η γερμανική εταιρεία Boehringer Ingelheim Hellas S.A. διαθέτει παραγωγικές εγκαταστάσεις στην Ελλάδα και πραγματοποίησε το 2018 στη χώρα μας κύκλο εργασιών 325,9 εκατ. ευρώ.

Στον ακόλουθο πίνακα 10 παρουσιάζονται για τα έτη 2016-2019 στοιχεία διμερούς εμπορίου Γερμανίας/Ελλάδας (στοιχεία γερμανικής ομοσπονδιακής στατιστικής υπηρεσίας - Destatis) για τα φαρμακευτικά προϊόντα (ΚΣΟ 30). Ενδεικτικά σημειώνουμε, ότι οι γερμανικές εξαγωγές στην Ελλάδα από το 2016 έως το 2019 αυξήθηκαν κατά 8,8% σε 789 εκατ. ευρώ (αντιστοιχούν στο 0,98% των συνολικών εξαγωγών φαρμακευτικών προϊόντων Γερμανίας) ενώ οι γερμανικές εισαγωγές από Ελλάδα από το 2016 έως το 2019 αυξήθηκαν κατά 27,54% σε 306 εκατ. ευρώ (αντιστοιχούν σε 0,58% των συνολικών εισαγωγών φαρμακευτικών προϊόντων Γερμανίας, σε 15,5% των συνολικών εξαγωγών φαρμάκων της Ελλάδας - την πρώτη θέση κατέχει η Γαλλία με εισαγωγές από Ελλάδα 400 εκατ. ευρώ και σε 13,1% συνολικών ελληνικών εξαγωγών σε Γερμανία). Το εμπορικό ισοζύγιο φαρμακευτικών προϊόντων παραμένει πλεονασματικό υπέρ της Γερμανίας.

χιλ. €	2016	2017	2018	2019
Εξαγωγές Γερμανίας προς Ελλάδα	727.209	846.904	807.070	789.078
Εισαγωγές Γερμανίας από Ελλάδα	241.303	218.214	227.754	306.095
Εμπορικό ισοζύγιο	485.906	628.690	579.316	482.983
Όγκος Εμπορίου	968.512	1.065.118	1.034.824	1.095.173

Πίνακας 10: Διμερές Εμπόριο Γερμανίας/Ελλάδας 2016-2019

Σχεδόν το 90% των ελληνικών εξαγωγών προς Γερμανία αφορά σε φαρμακευτικά προϊόντα του κωδικού 3004, ενώ στις γερμανικές εξαγωγές προς Ελλάδα, πέραν του κωδικού 3004, καταγράφονται σημαντικές εξαγωγές και στα προϊόντα κωδικού 3002 (πίνακας 11). Για το χρονικό διάστημα Ιαν. - Σεπτ. 2020 οι εισαγωγές από Ελλάδα ανήλθαν σε 246 εκατ. ευρώ έναντι 212 εκατ. ευρώ κατά το αντίστοιχο χρονικό διάστημα 2019 σε (αύξηση 15,5%). Αντίστοιχα οι εξαγωγές προς την Ελλάδα ανήλθαν σε 689 εκατ. ευρώ από 594 εκατ. ευρώ (αύξηση 16%) αντίστοιχου χρονικού διαστήματος 2019.

Διμερές εμπόριο, φαρμακευτικά προϊόντα (ΚΣΟ 30) Γερμανία/Ελλάδα		2016		2017		2018		2019	
		Εξαγωγές	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Εισαγωγές
		€ χιλ.	€ χιλ.	€ χιλ.	€ χιλ.	€ χιλ.	€ χιλ.	€ χιλ.	€ χιλ.
3001	Αδένες και άλλα όργανα για οποθεραπεία, αποξηραμένα, έστω και σε σκόνη, κ.λπ.	118	0	159	0	218	0	294	0
3002	Αίμα ανθρώπων. Αίμα ζώων για θεραπευτικές, προφυλακτικές ή διαγνωστικές χρήσεις. Αντιοροί, άλλα κλάσματα του αίματος, τροποποιημένα ή μη ανοσολογικά προϊόντα ή λαμβανόμενα έστω και με βιοτεχνολογικές μεθόδους. Εμβόλια, τοξίνες, καλλιέργειες μικροοργανισμών (με εξαίρεση τις ζύμες) και παρόμοια προϊόντα	217.973	14.525	260.836	11.223	256.621	10.184	235.163	10.122
3003	Φάρμακα (με εξαίρεση τα προϊόντα των κλάσεων 3002, 3005 ή 3006) που αποτελούνται από προϊόντα αναμειγμένα μεταξύ τους, παρασκευασμένα για θεραπευτικούς ή προφυλακτικούς σκοπούς, αλλά που δεν παρουσιάζονται με μορφή δόσεων ούτε είναι συσκευασμένα για τη λιανική πώληση	34.400	0	22.455	0	47.188	0	25.693	0
3004	Φάρμακα (με εξαίρεση τα προϊόντα των κλάσεων 3002, 3005 ή 3006) που αποτελούνται από προϊόντα αναμειγμένα ή μη αναμειγμένα, παρασκευασμένα για θεραπευτικούς ή προφυλακτικούς σκοπούς, που παρουσιάζονται με μορφή δόσεων (στα οποία περιλαμβάνονται και εκείνα που προορίζονται να χορηγηθούν διαδερμικά) ή είναι συσκευασμένα για τη λιανική πώληση	451.650	219.589	538.622	191.254	478.711	204.073	502.936	281.703
3005	Βάτες, γάζες, ταινίες και ανάλογα είδη	4.193	305	3.497	165	4.180	42	5.531	87
3006	Αποστειρωμένα ράμματα χειρουργικής, αποστειρωμένες λαμινάριες, αντιδραστήρια που προορίζονται για τον προσδιορισμό των ομάδων ή των παραγόντων του αίματος, παρασκευάσματα σκιατικά για ακτινογραφικές εξετάσεις, διαγνωστικά αντιδραστήρια κ.λπ.	14.351	277	12.133	392	13.492	374	13.971	483
3096, 3097, 3099	Πρόσθετες εκτιμήσεις	4.524	6.607	9.202	15.180	6.660	13.081	5.490	13.700
	Σύνολο	727.209	241.303	846.904	218.214	807.070	227.754	789.078	306.095

Πίνακας 11: Διμερές εμπόριο φαρμακευτικών προϊόντων Γερμανία – Ελλάδα (στοιχεία Destatis)

ΣΤ.2 Ελληνικές εξαγωγές φαρμάκων στη γερμανική αγορά

Από την ανάλυση των στατιστικών στοιχείων διμερούς εμπορίου προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ελληνικών εξαγωγών φαρμακευτικών προϊόντων αφορά στον κωδικό συνδυασμένης ονοματολογίας 3004 (φάρμακα συσκευασμένα).

Αναλύοντας περαιτέρω σε επίπεδο προϊόντων (οκταψήφιοι κωδικοί - πίνακας 12), το 2019 το 92% των ελληνικών εξαγωγών προς Γερμανία προϊόντων κατηγορίας 3004 (281 εκατ ευρώ) αντιστοιχεί στις εξαγωγές συσκευασμένων φαρμάκων (κωδικός 30049000 - 258 εκατ ευρώ).

Οι εισαγωγές Γερμανίας της συγκεκριμένης κατηγορίας φαρμακευτικών προϊόντων (κωδικός 30049000) ανήλθαν το 2019 σε 23,9 δις ευρώ (το 45% συνολικών εισαγωγών φαρμακευτικών προϊόντων) παρουσιάζοντας αξιολογή αύξηση 17,3% σε σχέση με το 2016 (πίνακας 13).

	ΚΣΟ 3004	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	2016	2017	2018	2019
1	30049000	Άλλα φάρμακα	196.891	168.954	182.105	258.015
2	30045000	Φάρμακα που περιέχουν βιταμίνες ή άλλα προϊόντα της κλάσης 2936	2.668	2.028	874	7.88
3	30044900	Φάρμακα που περιέχουν αλκαλοειδή ή τα παράγωγά τους		1.555	891	1.383
4	30044080	Φάρμακα που περιέχουν αλκαλοειδή ή τα παράγωγά τους	2.128			
5	30043900	Άλλα φάρμακα (ορμόνες)	6.987	5.865	4.958	7.006
6	30043200	Φάρμακα που περιέχουν κορτικοστεροειδείς ορμόνες, παράγωγα ή δομικά ανάλογά τους	4.903	4.027	3.315	4.166
7	30043100	Φάρμακα που περιέχουν ινσουλίνη	2.929	2.419	2.039	1.509
8	30042000	Φάρμακα που περιέχουν αντιβιοτικά	3.055	6.238	9.881	8.825
9	30041000	Φάρμακα που περιέχουν πενικιλίνες ή παράγωγα των προϊόντων αυτών, με δομή πενικιλανικού οξέος, ή στρεπτομυκίνες ή παράγωγα των προϊόντων αυτών	28	168	10	11
	ΣΥΝΟΛΟ		219.589	191.254	204.073	281.703

Πίνακας 12: Εξαγωγές Ελλάδας σε Γερμανία, ΚΣΟ 3004, σε χιλ. ευρώ

Οι είκοσι πρώτες χώρες που εξάγουν στη Γερμανία στην ανωτέρω δασμολογική υποκατηγορία φαρμάκων (πίνακας 13) καλύπτουν το 96,23% των εισαγωγών Γερμανίας σε αυτήν την κατηγορία φαρμακευτικών προϊόντων, ενώ οι τρεις πρώτες χώρες: Ελβετία, Η.Π.Α. και Ολλανδία πραγματοποιούν το 45,56%. Η Ελλάδα κατατάσσεται στην 17^η θέση - οι εξαγωγές της Ελλάδας αντιστοιχούν μόλις στο 1,08%.

Εντυπωσιακή αύξηση με ποσοστό άνω 50% των εισαγωγών Γερμανίας φαρμάκων ελληνικού ενδιαφέροντος (κωδικός 30049000) καταγράφουν την τελευταία τετραετία η Σιγκαπούρη (+282%), Ουγγαρία (+216%), Ινδία (+89%), Ρουμανία (+78%), Ισπανία (+72%), Ολλανδία (+56%) και Καναδάς (+55%).

Οι ελληνικές εξαγωγές, μετά από μια κάμψη το 2017, σημείωσαν κατά το χρονικό διαστήμα 2016 - 2019 σημαντική αύξηση +31%, ενώ οι εξαγωγές από Ιταλία και Βέλγιο προς τη Γερμανία καταγράφουν μείωση -36%.

	ΚΣΟ 30049000 Άλλα φάρμακα	2016	2017	2018	2019	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2016-2019	% ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ
1	ΕΛΒΕΤΙΑ	3.960.200	4.139.068	4.359.748	4.475.446	13,01%	18,74%
2	Η.Π.Α.	3.454.968	2.516.239	2.322.269	3.423.315	-0,92%	14,33%
3	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	1.904.506	2.099.816	2.337.014	2.983.468	56,65%	12,49%
4	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	1.704.386	1.749.161	2.238.846	1.721.753	1,02%	7,21%
5	Η.Β.	1.387.348	1.485.352	1.107.416	1.556.871	12,22%	6,52%
6	ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ	375.774	628.158	937.475	1.438.869	282,91%	6,02%
7	ΓΑΛΛΙΑ	1.234.527	1.250.755	1.210.299	1.437.565	16,45%	6,02%
8	ΙΣΠΑΝΙΑ	641.463	683.763	914.533	1.107.282	72,62%	4,64%
9	ΙΤΑΛΙΑ	1.620.573	1.642.981	1.647.073	1.036.656	-36,03%	4,34%
10	ΒΕΛΓΙΟ	953.631	680.250	483.826	596.998	-37,40%	2,50%
11	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	187.377	180.110	600.684	593.006	216,48%	2,48%
12	ΤΣΕΧΙΑ	326.549	332.027	320.817	424.073	29,87%	1,78%
13	ΣΟΥΗΔΙΑ	307.226	278.065	296.552	411.062	33,80%	1,72%
14	ΑΥΣΤΡΙΑ	337.187	352.852	359.303	365.266	8,33%	1,53%
15	ΙΝΔΙΑ	185.220	239.773	284.659	350.789	89,39%	1,47%
16	ΠΟΛΩΝΙΑ	215.410	246.587	338.135	314.406	45,96%	1,32%
17	ΕΛΛΑΔΑ	196.891	168.954	182.105	258.015	31,04%	1,08%
18	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	119.384	92.149	112.472	212.808	78,26%	0,89%
19	ΚΑΝΑΔΑΣ	99.237	129.294	185.629	154.487	55,67%	0,65%
20	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	145.655	139.313	118.002	119.971	-17,63%	0,50%
	ΣΥΝΟΛΟ	20.364.942	20.048.787	21.236.800	23.887.862	17,30%	

Πίνακας 13: Εισαγωγές Γερμανίας ΚΣΟ 30049000, χώρες, σε χιλ. ευρώ

ΣΤ.3 Επιχειρηματική δραστηριότητα ελληνικών εταιρειών στη γερμανική αγορά

Από πρωτογενή πληροφόρηση του Γραφείου μας, επαφές, συζητήσεις και συναντήσεις με παράγοντες της αγοράς προκύπτει ότι τα ελληνικά φάρμακα διατίθενται στη γερμανική αγορά μέσω υφιστάμενων δικτύων παραγωγών και εμπόρων φαρμακευτικών προϊόντων κατόπιν σύναψης στρατηγικών συνεργασιών μεταξύ γερμανικών και ελληνικών επιχειρήσεων, ενώ φυσική παρουσία με θυγατρικές εταιρείες και εγκαταστάσεις στη Γερμανία έχουν δύο ελληνικές φαρμακευτικές εταιρείες (Μόναχο και Βερολίνο).

Σε αντίθεση με ότι συμβαίνει στις πωλήσεις γενόσημων φαρμάκων ελληνικής προέλευσης σε αγορές αναπτυσσόμενων χωρών, στη Γερμανία οι απευθείας πωλήσεις σε χονδρέμπορους – εισαγωγείς είναι εξαιρετικά περιορισμένες.

Σύμφωνα με πληροφόρηση του Γραφείου μας από στελέχη της αγοράς, τα μοντέλα συνεργασίας που προκρίνονται μεταξύ των ελληνικών και των γερμανικών φαρμακευτικών επιχειρήσεων είναι:

(α) συμφωνίες εκχώρησης άδειας κυκλοφορίας και προμήθειας (Licensing-out and Supply Agreements).

Πρόκειται για μία μορφή επιχειρηματικής συνεργασίας κατά την οποία η ελληνική εταιρεία εκχωρεί σε γερμανική εταιρεία τα δικαιώματα για την κυκλοφορία ενός φαρμάκου της στη γερμανική αγορά. Η παραγωγή λαμβάνει χώρα στην Ελλάδα, ενώ η γερμανική εταιρεία αναλαμβάνει, ως κάτοχος των δικαιωμάτων για τη γερμανική αγορά, τη διαδικασία αδειοδότησης της κυκλοφορίας του φαρμάκου στη Γερμανία, τη διανομή και την πώληση του.

(β) κατ' ανάθεση παραγωγή προϊόντων βάσει σύμβασης (contract manufacturing)

Στην περίπτωση αυτή γερμανικές φαρμακοβιομηχανίες αναθέτουν σε ελληνικές επιχειρήσεις την παραγωγή φαρμάκων τα οποία, αφού παραχθούν και συσκευαστούν, εξάγονται στη Γερμανία.

Τα φάρμακα που εξάγονται από Ελλάδα στη Γερμανία είναι στη συντριπτική τους πλειοψηφία γενόσημα, προορίζονται κυρίως για μη νοσοκομειακή χρήση, ενώ ως προς τη μορφή διάθεσής τους προς χρήση, είναι κυρίως συσκευασμένα δισκία και δευτερευόντως άλλες μορφές, όπως ενέσιμα και οροί.

Σε πολύ μικρότερες ποσότητες οι ελληνικές φαρμακοβιομηχανίες εξάγουν ενδιάμεσα προϊόντα, τα οποία χρησιμοποιούνται ως συστατικά για την παραγωγή εξατομικευμένων φαρμάκων (compounding centers).

Αξιόλογο μερίδιο στις γερμανικές εισαγωγές φαρμάκων από Ελλάδα ανάγεται και στις λεγόμενες παράλληλες εισαγωγές / επανεισαγωγές. Οι παράλληλες εισαγωγές αφορούν σε φάρμακα τα οποία έχουν παραχθεί στην Ελλάδα και εισάγονται από γερμανικούς εμπορικούς οίκους για παράλληλη κυκλοφορία (κατόπιν χορήγησης άδειας κυκλοφορίας με συνοπτικές διαδικασίες) με τα πρωτότυπα στη γερμανική αγορά.

Οι επανεισαγωγές φαρμάκων διαφοροποιούνται ως προς τις παράλληλες εισαγωγές. Οι επανεισαγωγές αφορούν σε φάρμακα τα οποία έχουν παραχθεί στη Γερμανία, εξάγονται στην Ελλάδα, όπου αγοράζονται σε χαμηλές τιμές από εισαγωγείς και στη συνέχεια επανεισάγονται στη Γερμανία, όπου πωλούνται σε υψηλότερες τιμές.

Στη Γερμανία δραστηριοποιούνται 50 εξειδικευμένες εμπορικές επιχειρήσεις οι οποίες εμπορεύονται και εισάγουν τα ανωτέρω φάρμακα (παράλληλες εισαγωγές / επανεισαγωγές). Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών των εισαγωγών επικεντρώνεται σε περιορισμένο αριθμό δραστικών ουσιών, προστατευμένων με ευρεσιτεχνίες, ακριβών φαρμάκων στη Γερμανία.

Το γερμανικό σύστημα υγειονομικής περίθαλψης επωφελείται από τις ανωτέρω εισαγωγές. Οι ανταγωνιστικές, χαμηλές τιμές των εισαγόμενων φαρμάκων (κατά μέσο όρο 10% φθηνότερα) έχουν ως αποτέλεσμα εξοικονόμηση φαρμακευτικής δαπάνης των ασφαλιστικών ταμείων, η οποία το 2019 υπολογίζεται σε άμεση εξοικονόμηση 264 εκατ. ευρώ, ενώ η έμμεση συνεισφορά τους λόγω της εξισορρόπησης των τιμών σε χαμηλότερα επίπεδα και του συνολικού περιορισμού της φαρμακευτικής δαπάνης σε σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα εκτιμάται, σύμφωνα με εκτιμήσεις του Συνδέσμου εισαγωγέων Γερμανίας (Verband der Arzneimittel-Importeure Deutschlands e.V.) σε 2,6 δις ευρώ.

Και στις δύο ανωτέρω περιπτώσεις, η σημαντική διαφορά της τιμής του φαρμάκου αποτελεί κίνητρο για την εισαγωγή φαρμάκων από την Ελλάδα, όπου διατίθενται σε χαμηλότερες σχετικά τιμές, στη Γερμανία, σε αρκετά υψηλότερες τιμές. Όπως διδάσκει η οικονομική θεωρία, η διαφορά επιπέδου τιμών αλλά και οι περιοριστικές ρυθμίσεις που υπάρχουν και στις δύο πλευρές, ωθεί τους οικονομικά δρώντες στον τομέα αυτό να επωφεληθούν και να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται, μέσω των ανωτέρω μηχανισμών.

Οι ελληνικές παράλληλες εξαγωγές ανήλθαν το 2018, σύμφωνα με στοιχεία του ΕΟΦ, σε 362 εκατ. ευρώ (25% των συνολικών ελληνικών εξαγωγών φαρμάκων) έναντι 384 εκατ. ευρώ το 2017. Από παράγοντες της αγοράς εκτιμάται ότι, κατ' αναλογία με την γεωγραφική κατανομή των ελληνικών εξαγωγών σε χώρες της ΕΕ, σημαντικό μερίδιο των παράλληλων ελληνικών εξαγωγών έχει ως προορισμό τη γερμανική αγορά.

Ζ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η γερμανική αγορά φαρμάκου είναι μια αυστηρά ρυθμιζόμενη, καινοτόμα, εξωστρεφής, ανταγωνιστική, απαιτητική, με υψηλές τεχνολογικά απαιτήσεις αγορά. Η κινητήρια δύναμη του κλάδου έγκειται στην υψηλή καινοτομία και την έντονη ερευνητική δραστηριότητα, εξαιτίας των οποίων η αγορά φαρμάκου καταγράφει συνεχή ανάπτυξη.

Οι κύκλοι ανάπτυξης για νέα φάρμακα έχουν μεγάλη διάρκεια, συχνά άνω των 10 ετών. Απαιτείται επομένως σχετικά μεγάλος χρόνος για την απόσβεση του κεφαλαίου που επενδύεται. Ταυτόχρονα, οι συχνές τροποποιήσεις στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και τις προϋποθέσεις έγκρισης για την κυκλοφορία νέων φαρμάκων, η μείωση των κρατικών δαπανών για την υγεία, η ελλιπής προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας σε αναπτυσσόμενες χώρες και οι εμπορικές διενέξεις μεταξύ μεγάλων παραγωγών αποτελούν, δυνητικά, ανασταλτικό παράγοντα και υψηλό ρίσκο για τη φαρμακοβιομηχανία.

Ο κλάδος του φαρμάκου, συγκριτικά με άλλους κλάδους, επιδεικνύει μια σχετικά υψηλή ανθεκτικότητα στις οικονομικές διακυμάνσεις. Παράλληλα, η ανελαστικότητα της ζήτησης σε φάρμακα, το μέγεθος της αγοράς, αλλά και η υψηλή αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων προσελκύουν το ενδιαφέρον πολλών εταιρειών για δραστηριοποίηση στη γερμανική αγορά. Ωστόσο, ο έντονος ανταγωνισμός, η δεσποζουσα θέση μεγάλων πολυεθνικών, οι χαμηλές τιμές και η ισχυρή θέση των χονδρεμπόρων/διανομέων δυσχεραίνουν την είσοδο στην αγορά νέων επιχειρήσεων.

Διαπιστώνεται ένα πολύ μεγάλο δυναμικό ανάπτυξης στα βιοφαρμακευτικά προϊόντα, εξέλιξη που επιταχύνεται με την αποκωδικοποίηση του ανθρώπινου γονιδιώματος, την αυξανόμενη κατανόηση της λειτουργίας των πρωτεϊνών και των εξαιρετικά περίπλοκων αλληλεπιδράσεων τους. Με τη βοήθεια της βιοπληροφορικής η επεξεργασία των δεδομένων πραγματοποιείται αποτελεσματικότερα και ταχύτερα, ενώ η ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της συστηματικής ερευνητικής δραστηριότητας θα επιφέρει την ανακάλυψη νέων δραστικών ουσιών, μηχανισμών δράσης και θεραπευτικών προσεγγίσεων.

Η βιοτεχνολογία, ως κλάδος εντάσεως γνώσης, αποτελεί τον βασικό μοχλό ανάπτυξης καινοτομικών φαρμακευτικών προϊόντων στη Γερμανία, αλλά και παγκοσμίως. Ο ελληνικός φαρμακευτικός κλάδος θα μπορούσε να συμμετάσχει με την αξιόλογη τεχνογνωσία και το υψηλό επίπεδο ανθρώπινο κεφάλαιο που διαθέτει σε κοινά ερευνητικά έργα με τη γερμανική φαρμακοβιομηχανία, στο πλαίσιο στρατηγικών συνεργασιών για την ανάπτυξη νέων προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Οι βασικές προκλήσεις της φαρμακοβιομηχανίας είναι η ενσωμάτωση στην παγκόσμια αλυσίδα αξίας της παραγωγής, προϊόντων και υπηρεσιών με αυξημένο βαθμό ψηφιοποίησης (digital health), η παραγωγή εξατομικευμένων φαρμάκων, προσαρμοσμένων στο ιδιαίτερο γονιδίωμα κάθε ανθρώπου), η ανάθεση δραστηριοτήτων σε εξωτερικούς φορείς και η ερευνητική συνεργασία με επιστημονικούς φορείς – πανεπιστήμια για την ανάπτυξη νέων καινοτόμων προϊόντων.

Οι προοπτικές για τα ελληνικά φαρμακευτικά προϊόντα είναι θετικές. Οι εισαγωγές συσκευασμένων φαρμάκων ελληνικού ενδιαφέροντος (δασμολογικός κωδικός 30049000) καταγράφουν σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια και αποτελούν σχεδόν το 45% των συνολικών εισαγωγών φαρμάκων Γερμανίας. Οι εξαγωγές της Ελλάδας στη Γερμανία φαρμάκων του δασμολογικού κωδικού 30049000 αντιστοιχούν σε σχεδόν 90% των συνολικών ελληνικών εξαγωγών φαρμάκων στη Γερμανία, ωστόσο μόλις το 1,08% των συνολικών εισαγωγών φαρμάκων Γερμανίας του δασμολογικού κωδικού 30049000.

Υπάρχουν συνεπώς μεγάλες δυνατότητες διεύρυνσης της παρουσίας και του μεριδίου αγοράς φαρμακευτικών προϊόντων ελληνικής προέλευσης. Σημειώνεται ότι σημαντικό μέρος των ελληνικών εξαγωγών φαρμάκων οφείλεται και στις αποκαλούμενες παράλληλες εισαγωγές και επανεισαγωγές φαρμάκων από τη Γερμανία.

Το αυστηρό ρυθμιστικό πλαίσιο της αγοράς φαρμάκου και η υιοθέτηση επιπλέον μέτρων από τα ασφαλιστικά ταμεία υγείας για την περαιτέρω εξοικονόμηση δαπανών, εκτιμάται ότι θα επισύρουν χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης των πρωτότυπων κυρίως φαρμακευτικών σκευασμάτων. Επιπρόσθετα η λήξη ισχύος των ευρεσιτεχνιών μιας σειράς από σημαντικά φαρμακευτικά σκευάσματα αποτελεί ευκαιρία για τα ελληνικά γενόσημα φάρμακα.

Ανασταλτικός παράγοντας στην επέκταση της εξαγωγικής μας παρουσίας στη γερμανική αγορά αποτελεί η δύσκολη πρόσβαση στα δίκτυα διανομής και στους χονδρεμπόρους. Όπως ήδη αναφέραμε, οι εξαγωγές ελληνικών φαρμακευτικών προϊόντων δεν βασίζονται σε απευθείας πωλήσεις στα υφιστάμενα δίκτυα διανομής, αλλά' οφείλονται κυρίως σε συνεργασία μεταξύ ελληνικών και γερμανικών επιχειρήσεων, είτε μέσω συμφωνιών εκχώρησης άδειας και προμήθειας προϊόντων που προορίζονται για τη γερμανική αγορά (Licensing-out and Supply Agreements), είτε μέσω ανάθεσης παραγωγής προϊόντων βάσει σύμβασης (Contract manufacturing).

Οι ήδη υφιστάμενες συνεργασίες μεταξύ ελληνικών και γερμανικών εταιρειών θα μπορούσαν να επεκταθούν και στην παραγωγή και διανομή των απαραίτητων πρώτων υλών για την παρασκευή φαρμάκων, δεδομένου ότι στην ευρωπαϊκή αγορά τα μεγαλύτερο μέρος των πρώτων υλών εισάγεται από Κίνα και Ινδία. Η μεταφορά σημαντικού τμήματος της παραγωγής των πρώτων υλών αυτών σε ευρωπαϊκό έδαφος θα ενίσχυε την αυτάρκεια και την ασφάλεια της τροφοδοσίας της φαρμακοβιομηχανίας.

Τέλος, η επιχειρηματική και εμπορική συνεργασία ελληνικών και γερμανικών φαρμακευτικών εταιρειών προσφέρει στις ελληνικές εταιρείες, πλέον της εισόδου στην μεγαλύτερη αγορά φαρμάκου στην Ευρώπη, ευχερέστερη πρόσβαση σε διεθνείς αγορές καθώς και σε παγκόσμιας αναγνώρισης ερευνητικά κέντρα. Η πληρέστερη ενσωμάτωση της ελληνικής βιομηχανίας στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας θα διευκόλυνε εξάλλου και τη στενότερη διασύνδεση της με το υψηλής στάθμης δυναμικό ερευνητών και επιστημόνων ελληνικής καταγωγής, που εργάζονται και κατέχουν θέσεις ευθύνης σε πολυεθνικές επιχειρήσεις και ερευνητικά ιδρύματα στο εξωτερικό.

Η. ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ - ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

Η παρούσα μελέτη βασίστηκε τόσο σε ελεύθερα διαθέσιμα στοιχεία και δεδομένα από τις κάτωθι πηγές πληροφόρησης, όσο και σε πρωτογενή στοιχεία Γραφείου μας, εκ των οποίων σημαντικό μέρος προήλθε από πληροφόρηση που μας παρείχαν ελληνικές φαρμακοβιομηχανίες, ελληνικών συμφερόντων φαρμακεία και παράγοντες της αγοράς στη Γερμανία.

- AOK-Bundesverband
- Bundesinstitut für Arzneimittel und Medizinprodukte (BfArM)
- Bundesministerium für Gesundheit
- Commerzbank AG
- Destatis - Statistisches Bundesamt
- German Trade & Invest (GTAI)
- Gesellschaft für integrierte Kommunikationsforschung GIK mbH & Co.KG
- Institut der deutschen Wirtschaft Köln e.V.: Forschungsstelle Pharmastandort Deutschland
- IQVIA Commercial GmbH & Co. OHG
- Paul-Ehrlich-Institut, Bundesinstitut für Impfstoffe und biomedizinische Arzneimittel
- Statista GmbH, <https://ecommercedb.com/en/markets>
- IOBE – Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών

Κλαδικοί Επιχειρηματικοί Σύνδεσμοι Αγοράς Φαρμάκου

- ABDA - Bundesvereinigung Deutscher Apothekerverbände e. V. (<https://www.abda.de>)
- BAH - German Medicines Manufacturers' Association (www.bah-bonn.de/en)
- BPI - German Pharmaceutical Industry Association (www.bpi.de)
- Bundesverband Deutscher Versandapotheken (<https://www.bvdva.de/>)
- European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations (EFPIA - <https://www.efpia.eu/>)
- European Healthcare Distribution Association (<http://girp.eu/>)
- PHAGRO, Bundesverband des pharmazeutischen Großhandels e.V. (www.phagro.de/)
- Pro Generika e.V. (www.progenerika.de)
- Verband der Arzneimittel-Importeure Deutschlands e.V. (VAD)
- Ver.di - Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft (www.handel-nrw.verdi.de)
- VfA - Association of Research based Pharmaceutical Companies (www.vfa.de/en)